

VYCHOVATELSKÉ LISTY

■ ČASOPIS PRO PAEDAGOGIKU A KRITIKU METHOD VYUČOVACÍCH. ■

ŘÍDÍ KAREL TIRAY A DR. JOS. K.

≡ OBSAH: ≡

	Strana
<i>V. Lankaš</i> : Rozvoj výchovných ideí v XIX. století	37
<i>Leopold Bartoš</i> : Vzpomínka na starou školu	44
<i>Dr. Jos. Kratochvíl</i> : Věda a víra	50
<i>Dr. A. Kubiček</i> : Záměry volných myslitelů	52
<i>Fr. Mléčka</i> : Pěstění charakteru pomocí katechese	56
<i>Dr. Ot. Tauber</i> : O výchově eucharistické	64

ROZHLEDY:

Vychovatelství	66
Vyučovatelsví	68
Výchova tělesna	68
Slovanský obzor	69
Zprávy	72

LITERATURA:

<i>Frant. Čáda, Ot. Kádner, J. Tůma</i> <i>a Ot. Wagner</i> : František Drtina	74
Z novější literatury paedagogické	75
Z literatury náboženské	75
Z časopisů	76

■ NAKLADATEL ■

KATOL. SPOLEK ČESKÝCH UČITELŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU

„Vychovatelské Listy“

:: vycházejí 25. každého měsíce, vyjma měsíce července a srpna ::
Roční předplatné 6 K zasílá se administraci ve Val. Meziříčí. :: Redakci vede
Karel Tiray, katecheta v Ivančicích. — Týž přijímá všechny literární příspěvky.
Za redakci a vydávání zodpovídá Robert Veselý ve Strážnici. — Administraci
vede Fr. Zajíc, učitel hluchoněmých ve Val. Meziříčí. :: Expedici obstarává
knihtiskárna Rob. Veselého ve Strážnici, která vyřizuje také reklamace.

Všecky příspěvky se honorují.

Tiskem Roberta Veselého ve Strážnici.

Listárna administrace.

P. T. p. přispívatele žádáme, aby se hlásili o honoráře z ročníku
minulého buď u administrace nebo u redakce.

Redakci byly zaslány spisy:

Z Benediktinské knihtiskárny v Brně.

Edv. Elpl: Výbor ze spisů Václava Kosmáka pro mládež. (Knihovna naší
mládeže č. 17.) Kniha ozdobena ilustracemi Ad. Liebschera, Jana Ondráčka, J. Petruje a j.
Výbornou četbu vzdělávací jemnou, rukou vybranou dáme do ruky touto knihovnou. Do-
poručujeme co nejvíce. Cena 2 K.

Z nakladatelství R. Prombergra v Olomouci.

Dr. Jos. Kratochvíl: Úvod do filosofie. Cena 4 K.

Frant. Jirásko: Exhorty. Řada I. (O ceně času. — O mši sv. — Obřady mše sv.
— Křesťanství není kopií Buddhismu. — O úkolu křesť. ženy.) Cena 1·20, poštou 1·30 K.

Einar Hjörleifsson, přel. O. S. Vetti: Nad síly. (Mor.-slezská kronika r. XXII.)

Papeří. Humoresky. Nahrabal po světě tu a tam A. B. Pracký. (168 stran, cena
K 2·20.) Zvláštní otisk z „Mor.-slezské kroniky“. Pěknou anthologii humoristickou podává
v přítomné knize známý překladatel O. S. Vetti (Alois Koudelka). Je zajímavé sledovat,
jakého druhu je toto vzácné koření — humor — u Holanďana, Rusa, Američana, Slovinců,
Švéda, Maďara atd., jichž ukázky tuto podány. Překladatel volil ukázky nejpůsobivější,
pointy většiny těchto 15 humoresek jsou přímo rozkošny. Jmenujeme: Souměrnost, Tichýně
přijela, Album, Birmování, Námluvy a sňatek, Věrné přátelství a láska atd. — Knihu
vřele doporučujeme, jest plná veselí a roztomilého žertu.

Prof. Klem. Salače: Geologická mapa zemí sudetských. Pro studující a
učitelstvo, ministerstvem schválena (16. října 1911 č. 42.511); v 25 barv. velik. 49¹/₂ krát
36 cm. na papíře žaponském. Cena s textovou 11 stránkovou přílohou 70 hal.

Z nakladatelství Al. Šaška ve Velkém Meziříčí.

Jos. Dostal: Katechismus nejdůležitějších zákonů a nařízení týka-
jících se národního školství na Moravě. Cena K 1·80. (Nové knižnice učitelské
seš. 94.—97.)

Ad. Schustr: Přírodní zeměpis pro střední školy, ústavy učitelské, učitelstvo a
vzdělance vůbec. Cena K 1·60. (Nové knižnice učitelské, seš. 98.—101.)

Klem. David: Sborník časových úvah. (Nové knižnice učit., dílo XIII.) Řada IV.
Sešit 102.—106. Úvahy: O nynějších úkolech školy obecné (šk. rada Ant. Vorel). Národní
hospodářství (kand. prof. Zdeněk Kobza). Matka po stránce výchovné (řed. Ant. Trnka).
Čechy po Bílé Hoře (uč. V. Michna). Jak působí lihové nápoje na děti (prof. Kl. David) atd.

ÚNOR 1912.

ČÍSLO 2.

V. LANKAŠ :

Rozvoj výchovných ideí v XIX. století.*)

(Pokračování).

Vidělo se, že hodnota všech věcí je v jich výchovné moci, neboť duch je stvořitel hodnot. Síla je dobrou jen, jest-li řízena rozumnou vůlí; poslušnost je ctnost jen, jest-li osvícena a svobodna. Mládež je vedena k poslušnosti, aby se tak naučila a poznala, že svoboda je poslušnost zákona. A věcí výchovy jest, aby činila člověka silným, rozumným a poslušným zákona, který je výrazem ducha a autority Stvořitele všech věcí. Tvzení, že výchova je pro svobodu a ne pro autoritu, je nesmyslné a je to asi tolik, jako chtít odloučiti věci, jež jsou neodlučitelny. Ti, kdož neuznávají autority rozumu a svědomí a institucí, v něž jsou vtěleni, žijí ve světě, kde není dobra a zla, a jsou proto nutně otroky. Čím více byl předmět výchovy studován, tím více se vidělo, jak vše zabírá. Evoluce hmotného vesmíru měla cíl, poněvadž byla přípravou bydliště, kde bytosti schopné poznání a lásky měly žít a se vzdělávati. V tom je význam historie, jež je cenna hlavně jako památka a podání výchovy lidského pokolení. Tímto měřítkem měří se hodnota práce, hodnota náboženství, vědy, umění, literatury, politických a občanských institucí. Mají-li zločinci býti napraveni; mají-li slepí a hluchí a němí býti uschnouti, aby vstoupili v rozumové obcování s přírodou a se svými blízkými; má-li zdravější, plnější, rozumější a mravnější život býti pěstěn ve společnostech a jednotlivcích, — proces a metody výchovy dávají nejjistější naději úspěchu. Víra ve výchovu je víra, že rozum a svědomí jsou nejmocnější síly; víra ve výchovu je víra v Boha.

Hlubší vhled ve význam a hodnotu výchovy vedl nejen k jeho všeobecnému rozšíření po civilisovaném světě, vedl i k lidštějším a spravedlivějším názorům ve všem, co vztahuje se k mravům a kázni mládeže, nebo k po-

* Překlad ze Spaldinga.

lepšení a zušlechtění zkažených, nebo nešťastných. Pochopilo se, že láska vedená moudrostí je nejvyšší vychovatelskou mocí.

Sokrates děl, že můžeme vyučovati jen ty, kteří nás milují a nám důvěřují; a Ten, který pozvedl lidské pokolení k vyšším obzorům a božštějším cílům a nadějím, učinil lásku zkušebným prostředkem vychovatelství. Jen ta bázeň je spasná, která vyrůstá z lásky. Činíme-li dítě nešťastným, zavíráme nebo porušujeme jeho duchovní vzrůst. Z radosti dětství vytékají vody, jež dávají kvěsti životním pouštím, jež osvěžují a silí srdce uprostřed zkoušek a bojů, jimž nikdo nemůže uniknouti. Dům, k němuž děti se s nechutí a bázni blíží, není ani domovem, ani školou. I co se týče polepšení zločinců, hlavní naděje klade se tu v moc těch, jimž jsou svěřeni, v moc totiž, jim inspirovati úctu, obdiv a lásku. Slávou XIX. století byl silnější soucit s chudým, zkaženým a vyděděným; a bude-li historie století XX. vrcholnou etapou pokroku, bude to nutno přičísti jen ještě větší sympatii prokazované těm, již jí nejvíce potřebují. Smysl a cíl civilisace jest obrácení přírodního boje za existenci v člověčí spolupůsobení k vyššímu a světějšímu životu. Tu, a ne v heslech, metodách a politice dotýkáme se pramene vychovatelské moudrosti a inspirace. Zápas rodí se ze zvlřecního pudu a žádostivosti; spolupůsobení, z rozumu a svědomí; a veliký cíl výchovy je provésti svrchovanost rozumu a svědomí nad žádostivostí a pudem. Zvíře v muži uvedlo ženu v porobu, zotročilo ji, učinilo z ní nádeníka, nebo hříčku; než víra ve výchovu jako lidskou potřebu a právo zjevila XIX. století povinnost, postarat se o výchovu nejen mužů, ale i žen. Těmto měla býti dána příležitost, aby vzdělaly svou bytost, aby se staly, čím dle svých schopností se státi mohou, aby konaly vše, co hodno jest, aby bylo konáno, aby se z nich stávaly nejen ženy a matky, ale individuelné duše, oděné svobodou a silou dítek Božích. V ničem není přítomné století vyšší století jiných než v inteligenci a vlivu žen; a tento rozdíl děkuje své ochotě přijímati a aplikovati výchovnou pravdu v celé její plnosti, nedávajíc sluchu těm, kteří pochybují nebo popírají, nebo třesou se o bezpečnost světa, v němž všechny ženy jsou zvány, aby si osvojily to nejlepší, co je známo, a aby účast braly na všem, co týká se blaha lidského.

V rozvoji výchovných ideí v XIX. století byli vůdci Němci; než Američané poprvé pochopili a uznali pravdu, že nemůže býti osvíceného, svobodného a vysokomyslného lidu, kde ženy jsou neosvíceny, nesvobodny a nevysokomyslny. Aby pravdu tuto přijali jako princip, a naše činnost přispěla tu k dalšímu pokroku více než všechna spekulace všech filosofův. Je to závěrek i důsledek naší demokratické víry. Je pošetilo si mysliti, že lid bude moudrý a ctnostný, nejsou-li ženy a matky moudry a ctnostny. Rodina je pravou sociální jednotkou. Na ni musí navazovati i stát i církev, aby vstúpily a uchovaly pravdu, jež člověka činí sociálním a náboženským. V rodině otec je hlavou, matka srdcem; a veliké myšlenky, pravé inspirace a šlechetné činy vyvěrají ze srdce. Máme skládati svou důvěru v kalkulující intelekt a dovolovati, aby zdroj vody životní byl zasypáván zhoubným plevelen?

Jest-li dobrá výchova svrchovanou věcí, její nejvyšší účinnost bude prokázána v rozvíjení moci lásky, sympatie a sebeobětování ženy, tím, že se jí poskytne zároveň širší výhled na dílo lidského úsilí a pevnější uchopení intelektuelní pravdy.

V XIX. století školské vyučování bylo značně svěřováno ženám, a mnoho velice intelligentních žen ochotně podjalo se této úlohy, již bylo umožněno rychlé rozšíření lidového vzdělání. Když se shledalo, že ženy jako učitelky byly rovny mužům, nebylo těžko věřit, že mohly s nimi v jiném poli činnosti závodit; a tak se pochopilo, že pro ženu zrovna tak jako pro muže Amerika skýtá příležitost, zvouc všechny k širšímu, svobodnějšímu a cennějšímu životu. Ona, jež byla otrokyní kde koho, jež i jako matka byla držána v porobě a olupována byla o radosti probuzených duší, vyvstala sebevědoma a myslící, aby i ona svou silou a prací — dle vůle Boží — přispívala na rozšíření pravdy a lásky.

Ve století, v němž duch a srdce lidu bylo mocněji než kdy jindy puzeo k šlechetným vášním, byl pokrok i důsažný i obsažný. Poněvadž mezi civilisovanou částí lidstva byl všeobecný postup ku větší svobodě a intelligenci, vyvinula se ve výjimečných duších neuhastitelná žízeň po poznání. Poněvadž pro množství bylo postaráno o vzdělávací prostředky, vážnější a daleko vidoucí duchové snažili se, aby vrhli ryzí intelektuelní světlo na všechno lidské myšlení a na všechn lidský pokrok. Stojíce na výhodném základě připraveném objevy a nálezy a moudrostí minulosti, pudili vše v před, netrpíce, aby něco na nebi nebo na zemi uniklo jich pronikavému a zkoumajícímu zraku. Filosofie, náboženství, historie, řeč, zákon, vláda, se vším, co nějak se může člověka týkati, byly zkoumány a podrobovány úsudku nejpronikavějšího kriticismu. Af je meze bádání ta neb ona, přece všichni cítili, že zmnožující poznání přispívali a obohacovali pokolení a stvořovali příležitosti, aby postupně duch nabýval převahy nad hmotou, rozum nad pudem, a svobodná vůle nad vášní.

Na dně vši horečné a neustálé činnosti XIX. stol. je hluboké nadšení pro lidský pokrok; vášnivá víra, že pravdivější a širší poznání nemůže než vésti k rozumnějšímu, širšímu a svobodnějšímu životu; že snahou nejen pravdy náboženské, ale vši pravdy, jest osvobodovati, emancipovati. Poněvadž pole lidské činnosti stalo se umělejší kulturou plodnější a skýtalo stále a stále vzácnější a hojnější sklizeň, nová naděje učiniti svět dobrým, krásným a zdravým, vynořila se po snu minulosti v nitru lidského srdce. Bylo radostí býti živu a čilu a požeňáním býti mladu. Duch optimismu, který se zpíral viděti temnou stránku věcí, nebo aspoň nechtěl jí malomyslněti, vanul jako tvůrčí dech ve tvář člověka a lidu probouzeje ho k sebevědomí. Zdálo se, že smysl pozemské existence se stával širší a slavnější. Minulost vypadávala z paměti, a budoucnost hořela jako obloha ranního úsvitu. Zázraky hmotného pokroku staly se symbolem a slibem přicházejícího pokolení osvíceného vědou, posíleného vyšší věrou a zčištěného božštější láskou. Poněvadž vše bylo probádáváno, nemohl člověk býti zanedbán a opomenut. Světlo, jež věda vrhla na jeho fysickou konstituci, jen ještě více ozřejmila, že jeho pravé bytí a svět je duch, že jen duší může býti velik a svoboden a silen. A tak myslitelé byli puzeo, aby zkoumali nástroj myšlení, aby vyšetřovali přirozenost ducha, aby analysovali jeho schopnosti a určili pořádek a metodu jeho rozvoje. Anthropologie stala se psychologíí jejíž praktická hodnota poznává byla v její aplikaci na paedagogiku; a tak nejmenší a nejenergičtější duchové byli intelektuelní evoluci puzeo k důkladnějšímu studiu výchovných method a významu výchovy, která stala se tak životní záležitostí filosofů, theologů, básníkův a filantropův.

Pedagogika není vědou nebo uměním, jež by snad XIX. století stvořilo. Slovo je řecké, a nejprvejší myslitelé již chápali, že vychovatelnost člověka je jeho nejcharakterističtější známkou. Pedagogické problémy zaměstnávaly Sokrata, Platona, Xenofona, Aristotela, Cicerona, Seneku, Epikteta, Marca Aurelia, Plutarcha a Quintiliana. Uvažovány byly Gersonem a Vivesem, Erasmem, Montaignem, Charronem, Descartem, Baconem Lockem, Komenským, Leibnitzem, Lessingem, T. Reidem, Dugald Stewartem, Rousseauem.

Než v XIX. století výchova stává se věcí sociálního zájmu, zabírající myšlení tak dobře státníků jako myšlení filosofův. Kant buduje system pedagogický; a mezitím co Německo leží u nohou vítězíciho Napolena, Fichte prohlašuje ve slovech ohnivě výmluvných, že třeba-li zase povstati, nutno míti důkladnější a opravdovější výchovu a vzdělání lidu. Pestalozziho nadšení a obětování se bylo mocným a trvalým impulsem moderní lidové výchově. Vlilo nového ducha do školy a rozšířilo její účel. Pestalozzi věřil a mnohé ku víře přivedl, že výchova je hlavní prostředek, jímž davy mohou býti zachráněny před ponížením, bídou a hříchem. Na to poukázal, že všichni by měli býti vychovávaní, že metody by měly býti uhlazeny a přirozeny, že cit, svědomí a vůle potřebují pěstění neméně než rozum, že dítě nemělo by býti jen učeno, aby mysli, nýbrž i aby konalo, a že škola by měla býti tak dobře dílnou jako třídou. Byl pln hluboké lásky k dětem, a byl náhledu, že, abychom dobře učili, musíme míti mateřské srdce. Jeho cíl byl vychovávat pro svobodu; neviděl však dosti jasně, že svoboda v sobě obsahuje autoritu, ač ovšem pravda je, že jak lidé stávají se osvícenějšími, stávají se i kritičtějšími a odvolávají se mocněji a důrazněji od autoritativních organisací k původnímu sídlu svědomí v individuální duši. Proto škola tam, kde lid je svobodný a osvícený, usiluje, aby učinila své svěřence lidmi, jež na sebe se spoléhají, sebe spravují a rozumně poslušni jsou.

Herbart podlehl vlivu Pestalozziho; a ač jeho filosofie je nedostatečna, přece aplikoval psychologii na theorii a praxi vyučování s opravdovým porozuměním. Ozřejmil, že duch nenabývá síly a moudrosti viděním nebo pozorováním, nýbrž tím, že reaguje na dojmy smysly obdržené a že uvádí věci zdánlivě rozloučené ve vztah s celkem zkušenosti, až konečně každá z nich je poznávána jako část všeho, učiněna tím, čím je, příčinami sáhajícimi zpět do věčnosti, sama i příčinou, jejíž účinky zase stanou se příčinami v nekonečném procesu. Toť Herbartova nauka appercepce, o níž učitel nemůže rozjímati dosti pozorně. Je to proces, ne pouze identifikace nebo klassifikace, ale proces, v němž duch vidí věci, jak se dějí, a sleduje je v nekonečném běhu evoluce, až vespolná závislost všech věcí je poznána, a nade vším a za vším, Nejvyšší duch, který vše tvoří, vede, řídí a v soulad uvádí. Učitelovou snahou musí býti, přivésti své chovance k tomu, aby spíše chápali, než aby viděli a vzpomínali.

Herbartova nauka zájmu a výchovných hodnot je suggestivní, a připoutala pozornost k otázkám, jež přispěly k rozvoji výchovných ideí v posledním století. Neméně prospěšno je jeho uznání mravního života jako cíle veškeré výchovy, a uznání závislosti charakteru na myšlenkách a dispozicích, jež učiniti návykem, mělo býti cílem výchovy. Froeblova nauka, že výchova je vědomá evoluce, již podporovati mělo by veškero okolí, fysické i duchovní, měla prospěšný vliv na pedagogické myšlení. Jeho idea dětských

zahrádek, vyvěrajíc ze skutečného názoru, snadno ovšem vede k užití method, jež podněcují předčasnou zralost, činí opravdové dílo protivno, a obmezujíc pozornost dětí na věci bezprostředně kol nich, oslabuje obraznost. Tu je tudíž nebezpečnoství ochuditi životní zdroje příliš časným a příliš trvalým dovoláváním se sebevědomí.

Demokratické hnutí, jež dalo XIX. století jeho nejvýznačnější tvářnost, vyrostlo z rostoucího smyslu pro cenu jednotlivce, a vedlo k obsažnějším pojímům jeho práv a povinností. Individualismus ve věci výchovy nalézá své nejdokonalejší vyjádření ve spisech Goethových. Příroda klade základ, a povinností každého jest, aby na něm vztýčil co možno nejušlechtilejší stavbu.

Výchova není pouze nebo hlavně věcí školskou. Výchova je dílo životní, na němž neúnavně a trpělivě třeba pracovati, až smrt nám káže ustati nebo uvede nás ve svět božstějších příležitostí. Moudří a dobří jsou ti, kteří stárnou stále se ještě učíce mnoha věcem, den ze dne vstupující v životnější obcování s pravdou, krásou a dobrem, nabývající dokonalejšího zasvěcení v život nejmoudřejších, nejschlehtnějších a nejsilnějších duší, jež myslily, milovaly a pracovaly. Sebevýchova, jako životní povinnost, spočívá na ideí, že osobní cena je měřítkem všech hodnot a nezbytnou podmínkou opravdového úspěchu; na přesvědčení, že vše, co člověk může mysliti nebo konati nebo trpěti, třeba míti za dobré nebo zlé dle toho, jak to zvyšuje nebo umenšuje jeho osobní cenu. Je to ovšem spíše ideál filosofův a světců než ideál lidí zaujatých všedními pracemi a obchody. Může však přes to pomáhati a dozajista i pomáhá povznášeti myšlenky a tužby mnoha nad všední a obvyklé požadavky jich zaměstnání nebo povolání, a tak podněcovati je, aby usilovali nejen nabytí živobytí neb pověstí, nýbrž o to, aby žili v duchu, svědomí, srdci a obraznosti. Může je přiváděti, aby přemýšleli o obvyklém pochodu, o všedních cestách lidí, a aby tak dospěli k náhledu a přesvědčení, že, nevzdělávajíc-li a nezušlechťujíc-li se tito lidé, když opustili jednou školu, že vina toho není tak nedostatek času a příležitosti, jako nedostatek vůle energie. Je to výsledek odporu usilovati o pěstění zájmů v poznání a ctnost proto, že je dobrem, znáti a býti pravdivým a silným; výsledek obtížnosti neustálé snahy překročovati své já, poznávati sebe, zjemňovati vkus, zčistovati cit, řídití touhu, viděti věci jak jsou, souditi ne míněním, ale evidencí, odvraceti se od přítomné radosti v naději, že získáme vyšší schopnosti radovati se, dávati přednost společnosti nesmrtelných duchů, kteří žijí v knihách, před kratochvilí a klevetami.

Je tak mnohem snáze hnáti se za rozkoší, pracovati, abychom nabyli bohatství nebo postavení, než obětovati se nejprve vzdělání své vlastní bytosti, s přesvědčením, že vše, čeho bude třeba, se nám dostane, a že těžko jest, aby ideál kultury a ryzího náboženství nečinil žádných nárokův a požadavků na člověku. Skutečným světem člověkovým, nicméně, světem, v němž žije vznešeně nebo uboze -- není svět, který je kol něho, ale svět, který si stvořuje a buduje ve své duši. Může nositi žebrácké hadry, může býti otrokem, vyvrhelem, vězněm a přece mocí pravdy a lásky, jež jsou podstatou jeho bytosti vynikati v ceně a důstojnosti jako i v lásce a úctě pro vše, co nejlepšího a nejmoudřejšího nad miláčky štěstí a děti úspěchu; a tento ideál musí býti rozžehován podél cest mládeže, musí vrhati své nebeské světlo na domov a školu, máme-li doufati v lepší věci, máme-li

míti ne pouze zdokonalené stroje, ale bohupodobné muže a ženy. Jednotlivec je i cílem i prostředkem. Existuje nejprve pro Boha a pro sebe a pak pro své bližní; anonym pro společnost stává se tím, čím je tak velice vytvářen, v tom stupni, v němž svůj vlastní život činí úplný a dokonalý. Je celkem a částí celku; a musí stále pracovati na svém zdokonalení, má-li dobře konati své funkce jako sociální bytost. Tento princip se aplikuje všeobecně, a určuje cíl a účel vši pravé výchovy. Tento princip musí býti základem theorie svobodně zvolených studií, nebo výsledek budou zlomky lidí — krásné kousky lidí spíše než velké a vznešené osobnosti. Mládež chce býti podněcována a pobádána, aby kráčela podél mezi nejzazšího odporu, ale hrdinský charakter a boží duch, jež obrací překážky v příležitosti, budou scházeti. Mládež stane se netrpěliva a čila, prudka a bezohledna, ale nestane se schopna, aby poznávala a milovala nejvyšší pravdu a krásu. Budeme mítí obratné lidi a znalce, ale žádné filosofy, básníky a světce. Jest-li cílem, abychom byli vychováni pro svobodu, musíme věděti, že jen ti jsou svobodní, kteří vnitřně se osvobozují; jest-li že pro sociální působnost musíme uznati, že životní a ne mechanický jednotlivec je s to, aby prokazoval nejlepší službu; jestliže pokrok a zdokonalení pokolení je cílem, je zřejmo, že úspěchu lze čekati a doufati spíše od lidí než od opatření.

Rozvoj výchovné myšlenky v XIX. století ozřejmil absolutní cenu jednotlivce, a zároveň životní spojení jednotlivce se sociálním organismem, a důsledně jeho povinnost, aby pracoval pro všeobecné blaho. Přivedl též ku větší jasnosti fundamentální pravdu, že lidské hodnoty mravní, že charakter, cíl a účel té vši výchovy, je výsledek více dobrého konání než správného myšlení.

Svět, o jehož vytvoření ve svém nitru by každý měl předně a hlavně pracovati, je svět spravedlnosti a dobroty. Proto vychovávatí, není pouze nebo hlavně vzdělávati ducha; vychovávatí je síliti, řídití a potvrzovati vůli, pěstítí zvyky mravové, vésti ku praktikování ctnosti, navykati mládež, aby zalíbení nalézala ve všem, co je dobrého a krásného, aby cítila, že radost a štěstí je v tom, přemáháme-li vášeň a žádostivost, vítězíme-li nad vrozenou láskou k pohodlnosti a lenosti, aby okoušela pocit moci, který je v činnosti vyšších schopností, ve svěčinnosti, jež osvěcuje ducha, zčišťuje srdce a zušlechťuje obraznost, aby tak dospěla k víře a poznání, že nejlepší a nejužitečnější věci jsou ne hmotné, ale duchovní — spravedlnost, čest, velikomyslnost, pravdivost, čistota, šlechtnost a láska. Mravní kultura měla by ovládati, vésti a řídití veškerý proces výchovný. Vše, co dítě činí, mělo by je činiti moudřejším a lepším. Jeho rostoucí poznání mělo by se stávati základem širšího a ušlechtlejšího života. Každá nová pravda, již pochopí, měla by ho učiti úctě ke vši pravdě. Jak nabývá vzhledu hlubšího ve vědu, literaturu a umění, jeho uctivost a obdiv pro lidského ducha měly by se stávati opravdovější a hlubší. Vítězství a utrpení hrdin a světců měly by mu dáti vyšší cíle a ušlechtlejší tužby.

Krátce — cíl a výsledek všeho, co je předmětem jeho studia, měl by býti vzrůst mravní ceny a zdokonalení charakteru. Jak malý pokrok učiní, nebude-li milovníkem poznání, tak poznání prokáže mu zase malé služby, nebude-li milovníkem ctnosti.

Pravým milovníkem ctnosti nemůže zase býti, nevěří-li a necítí-li, že ctnost je největším možným dobrem člověka, a ať jest jeho časné okolí jakékoliv.

„Cílem velkodušné výchovy — dí Platon — mělo by býti okouzlovati duši dítěte, pokud je ještě něžno a nevinno, častým opakováním krásných zásad. A abychom je všechny zahrnuli v jedné jediné, řekněme jim, že život, který je nejspravedlivější, je i nejšťastnější dle soudu Boha; a že nejen, mluvíme-li pravdu, ale, že i vše, co mluvíme, vnikne snáze, než cosi jiného do ducha těch, jež důležité je, abychom přesvědčili.“

„Pochopení, — dí Dr. Harris — že Bůh je svobodná osoba a bytně spravedlivý a dobrotivý, je přírok člověka k absolutnímu poznání. Neboť, jakmile někdo odkryje, že absolutní bytost musí býti svěcinná nebo osobní, a že, aby byla absolutní osobou, musí býti spravedliva a milosrdna, dospěl k nejvyššímu možně názoru — ku poznání, jež musí býti zároveň objektivně pravdivo“.

Poněvadž výchovné ideje jsou ideje životní, ani se nevynořují, ani nestávají se účinnými jako osamocené myšlenky nebo zlomkovité theorie, ale vzrůstají ze světového názoru a jsou obsaženy ve filosofických systémech, jež jsou duchové nebo hmotářské, theistické nebo pantheistické, křesťanské nebo pohanské, světské nebo náboženské. Poněvadž výchova je pro život, určují pojmy o životě, její postup a metodu. Které úsilí je hodno nejvíce doporučení? Které zaměstnání je pro každého nejnütnější a nejprvnější? Je to jednotlivec, nebo prostředek, nebo oboje? Má hlavní cíl důraz býti kladen na přítomnost nebo na budoucnost? Existuje člověk jen pro tuto zemi, nebo je jeho povinností zírati za ni a pracovati, aby se uzpůsobil pro božstější existenci, k níž víra, naděje a láska míří? Je pravým ideálem ideál rozkoše nebo ideál ctnosti a síly? Toť jsou otázky, na něž každý, kdo se o výchovu zajímá, musí se snažiti odpověděti, chce-li jíti hloub, než různá hesla, výmysly a umělůstky, a nabýti vhladu v základní pravdu, že lidské hodnoty jsou hodnoty mravní, a že úspěch nebo neúspěch pro člověka není hmota nebo zisk nebo ztráta, ale vnitřný vzrůst nebo úpadek.

Škola je pro vyšší, bohatší, lepší život, pro chování; a chování jest inspirováno a živeno ne tak poznáním jako citem, vírou a láskou, zvykovým rozjímáním a prováděním ne toho, co je radostno nebo užitečno, ale toho, co je dobro a svato. Proto má-li škola podporovati vyšší život, musí dovolávati se vědomí přítomnosti Boha žijícího a milujícího vnitř duše. Musí dítě uschopňovati, aby zíralo za brutální fakt a přítomnou výhodu ku pravdě a konečným výsledkům, aby promítalo svá úsilí a své tužby do budoucna, v němž jen může doufati, že jeho ideál se uskuteční. Ve všech pokrokových hnutích člověk je puzen, aby kladl důraz, na to, co je, ale na to, co by mohlo a mělo býti. Budoucnost vládne přítomnem jako nekonečno konečnem, věčno časnem; a budoucnost, v něž doufáme, o něž usilujeme, ať již vědomky nebo nevědomky, není stavem těla, ale dispozicí duše, — ježto ideálem není hojnost majetku, nýbrž nebeské království, v němž převládají pravda, spravedlnost a láska, v němž lidé budou bohupodobní, svobodní, moudří a požehnání. Není hospodářský a sociální, ale duchovní a osobní: není dokonalým vykořisťěním a rozdělením hmotných věcí, ale osvícením ducha a povznesením duše.

Nejvyšší zájmy jsou zájmy ducha, jichž ztrátu nemohl by veškeren hmotný svět nahraditi. Toť základní princip života, a proto i výchovy. Dejme tomu, že by mohl nějaký mocný genius svěsti veškero poznání na jistý system

a pevně zachytiti celek, i pro něho i pro obyčejného člověka, otázka životního a nekonečného významu byla by i tu věcí víry a naděje a ne poznání. Nejvyšší dobro tudíž není intelektuální ale morální, — dispoice duše, v níž božská víra a naděje zplozují dokonalou lásku, projevující se v plnění spravedlnosti.

(Dokončení.)

LEOPOLD BARTOŠ:

Vzpomínka na starou školu.

(Kulturně historická črta.)

„Římská reakce chce učitele duševně i hmotně stlačiti, aby byl jako za doby konkordátní člověkem nevědomým, poddajným, ustrašeným a chudým, který by se ochotně podřizoval přáním církve a vychovával zase lidi podajné, nesamostatné a nevědomělé.“ — Tak lířimal na universitních kursích v Hradci Králové r. 1910 organisovaný učitel E. Havelka. Tato „strašná“ slova, při nichž mráz tělem probíhá a husí kůže naskakuje, jsou heslem pokrokářského učitelstva, jsou hybnou silou jejich „kulturní“ práce vrcholící v protináboženských a proticírkevních snahách. Podobnými slovy vítá organizace pokr. učitelstva učitelský dorost do svých řad, podobná slova ozývají se na každé schůzi organisovaných, podobná slova v různých variacích opakují časopisy pokrok. učitelstva téměř v každém čísle. Nic divného tudíž, že nezkušený, mladý učitel hned na prahu svého veřejného působení přijímá je za své životní „credo“, z něhož pak prýští jeho nenávisť ke všemu, co jen poněkud s náboženstvím nebo s církví souvisí. Zda jeho zaujatost jest oprávněna — či ne, o to se nestará. Tvrdí tak jeho „duševní vůdci“, jeho další vychovatelé, proto musí to býti pravda. Myslím, že podobný způsob výchovy učitelstva v době, kdy požadavky „svobodný učitel“, „volný učitel“ jsou ideálem dnešního demokratického učitelstva, málo s v o b o d u a v o l n o s t dokumentují. Způsobem takovým brání se tu skutečně volnosti a svobodě u mladých intelligentů, kteří mimo 13 korun ročního žoldu musejí se ještě podrobíti organizační kázni, která spoutává svobodného jejich ducha málo moderní nevolností a to ještě ve jménu s v o b o d y a p o k r o k u. Skutečně málo jest v tom svobody, když mladý učitel, od něhož nemožno ještě takového rozhledu očekávati, jest stavovskými hesly sváděn mezi nepřátele náboženského názoru světového, když nepopřává se mu volnosti, by sám dle své individuality vlastního názoru se dopracoval, když téměř brání se mu sejítí s cesty jednostrannosti tvrzením, že pouhý jeho mírnější výrok nebo snad četba nepokrokářského listu, neřku-li díla, jej znehodnocuje. Oč výhodnější by bylo, a to v zájmu celkového prospěchu, kdyby zvláště mladí kollegové snažili se užítí vychvalované svobody a vedle směru pokrokářského, který dnes za jedině správný jest povýšen, snažili se poznati též onen směr, který dnes jest za zpátečnický, všem nepřátelský, nekulturní atd. stoupenci tak zvaného pokroku považován!

Že skutečně ti, kteří v přítomné době na „duševní vůdce“ organizovaného učitelstva si hrají, jsou pravými vůdci slepých, podávám zde malou toho ukázkou. Jedná se o to, zda „starší učitelé za římské reakce“ byli skutečně takovými, jak je byl učitel E. Havelka na universitních kursích v Hradci Králové vylíčil. Laskavostí veledůstojného pana děkana J. Jelínka z Bojkovic dostalo se mi originálu šesti protokolů obsahujících zápisy o schůzích učitelstva v okrese vsetínském z r. 1848 a 1849. Nuže tito pravdiví svědkové starší doby ať sami mluví! Uvádím je postupně v plném znění.

Protokol Nro 1.

založený z příležitosti shromáždění venkovského školního učitelstva v okrsku Vsetínském dne 7. prosince 1848.

Přítomni podepsaní.

1. Ustanovení jest-li toto předepsané shromáždění v jednom místě pospolitě a sice na Vsetíně aneb v dvouch místech budoucně držáno býti má?

1. Dle všeobecného usnesení v jednom místě na Vsetíně.

2. Koho si tato společnost za předsedu vyvoluje?

2. Pana školního dozorce Alexandra Machu, a v jeho zaneprázdnění pana Frantu Jindrucha faráře z Liptála.

3. V jakém způsobu se má učení v náboženství přednášeti, aby se vydání c. k. vysokého Ministerium Učení od 2. září 1848 číslo 5692 vyhovělo?

3. Ujednáno bylo, že v zaměstnání katechety školní učitelstvo učení náboženství opakovati a vesměs při přednášení jiných předmětů na náboženství katolické narážeti chce; kde naproti tomu duchovenstvo se usneslo v zaneprázdnění školních učitelův jejich místo v škole zastávati.

4. Má-li který z přítomných proti tomuto uvedení co říci?

4. Žádný.

S tím se protokol skončil a od všech přítomných podepsal.

Alexandr Mach, školní inspektor a předseda. Franta Jindruch, farář liptálský. J. Mikulka, farář v Pržně. Viktorin Zlámal, lok. u. Hošfalkov. Tomáš Hájek, administrátor Zděchovský. Franc. Čihal, administrátor. Johann Podsedníček, Halenkov. Leopold Otáhal ze Vsetína. Josef Zapletal, učitel školní z Hostialkova. Kašp. Vojáček, školní učitel ze Vsetína Franz Jeřábek, školní učitel z Raušky. Damian Matura, školní učitel z Halenkova. Franta Beranek, učitel z Hovězí. Anton Ctibor, učitel z Hrozenkova. Wenzel Broš, učitel z Liptále. Franc. Ant. Surý, učitel z Pržna. Jan Zapletal, učitel ze Zdiechova. Jan Berger, podučitel z Halenkova. Anton. Zapadlo, podučitel z Vsetína. Ludvík Alois Vašica, podučitel z Pržna.

Protokol Nro 2.

založený z příležitosti shromáždění venkovského školního učitelstva
v okrese Vsetínském dne 31. ledna 1849.

Přítomni nížeapsaní.

Pojednání.

1. Jak by se dílem nemožnosti —
nedbanlivosti školního navštívení od-
pomocí mohlo, a zvláště jmenovitě
ve Vsetínském okrese?

1. Překážky jsou: *a)* chudoba lidu, *b)* nemožnost k přístupu školy pro vzdálenost osad zvláště pak zimního času pro hojnost sněhu, *c)* nedbanlivost rodičů, která se v posledním času z nedostatku důkladné vlády vrchnostenských úřadův rozmohla, *d)* jednotlivé pasení z nedostatku všeobecného pasuňku, *e)* neprostrannost školních budov, *f)* nezaujímavost nemanželských dětí ze strany obcí tím méně z strany vrchního úřadu.

Poněvadž my těmto překážkám v nynějších okoličnostech odolati v stavu nejsme a byť bychom my, neb politický ouřad trestem, kterého se beztoho žádný nebojí, vyhrožoval, neb skutečně trestal, odpadlictvím od náboženství katolického rodičové veřejně vyhrožují a mnozí již ze strany této příčiny skutečně odpadli; ze strany těchto uvedených překážek sme všeobecně uzavřeli, pokornou petici k veleslavnému ministerstvu podati, by nám nápomocno bylo, dle našeho povolání a povinnosti,

k dobrému školstvu všemožně pracovati.

2. Má-li který z přítomných proti této události něco navrhnouti?

2. Žádný.

Pan školní přednosta uvádí k poznamenání, že jest-li v budoucích shromážděních páni katecheti a páni učitelové hojněji se nesejdou, žádné pojednání konáno nebude.

S tím se protokol dokončil a ode všech přítomných podepsal.

Toho dne jako nahoře.

(Následují podpisy tytéž jako v „Protokolu čís. 1.“)

Protokol Nro 3.

založený z příležitosti shromáždění venkovského školního učitelstva v okrese Vsetínském dne 15. března 1849.

Přítomni nížepodepsaní.

Pojednání.

1. Co se v předešlém shromáždění z strany pokorné prosby k slavnému Ministerium z ohledu vyvržení překážek školního navštěvování ujednalo, jaký prospěch to dosavade vzalo?

ad 1. Z ohledu toho ujednání všeobecně uzavřeno jest, že z příčiny nového státního řízení od Jeho Císařské Milosti samostatně vydaného a naléhání slavné ministerialní rady na všechny politické ouřady vykonávání zákonův mocně zastávati: uzavřeno jest, s touto pokornou prosbou na budoucí časy odložití, až zkusíme, zdaliž političtí ouřadové, nám k zvelebení navštěvování školy nápomocni budou neb ne, v kterémž posledním pádě slavnému Ministerium naši pokornou prosbu bez průtahu předložití chceme.

S tou samou prosbou, chce učitelstvo vsetínského okresu poníženou prosbu spojití, by slavné ministerium

milostivě ráčilo naříditi, oné peněžité a naturalní poplatky, které až dosavade zadržené jsou, a jichžto neobdržení, vyživení učitelstvu obtižuje i docela nemožné činí, skutečně učitelstvu doručené a vyplacené byly.

2. Má-li který z přítomných proti tomuto vedení co říci?

ad 2. Nižádný.

S tím se protokol zavřel a od všech přítomných podepsal.

(Následují podpisy jako v „Protokolu 1.“ Zajímavost, že křestní jména některých, v prvním protokolu psána po německu, vyskytují se tu po česku.)

Protokol Nro 4.

založený z příležitosti shromáždění venkovského školního učitelstva v okresu Vsetínském dne 26. dubna 1849.

Přítomni nížeapsaní.

Pojednání.

1. Jak dalece ty od učitelstva ku politickým úřadům udané stížnosti ze strany peněžitých a naturalních poplatků až posud účinkovaly?

ad 1. Těmto stížnostem političtí úřadové tak dalece odolati hleděli, že bez odtahů řízení na obecní představené udáno bylo, aby jedenkaždý, co povinnen jest, bez odtahů pod uvarování následků zaplatil, načež ale jen ta nejmenší částka dlužníků zaplatila, ostatní ale v svém odporování pokračují.

2. Kterak by se nejrychleji pomoci mohlo, aby ta při každé škole předepsaná štěpnice (zahradní školka) pro všeobecný prospěch uvedena byla?

ad 2. Touto otázkou písemně zodpoví při budoucím školním shromáždění Kašpar Vojáček, školní učitel na Vsetíně, v kterémž udáno bude, jak by se to zvedsti mohlo, aby štěpařství rychle zveleboeno bylo.

3. Má-li který z přítomných proti tomuto udání co říci ?

ad 3. Nižádný.

Tímto se protokol uzavřel a od všech přítomných podepsal.

(Následují podpisy známých osob z protokolu 1.)

Protokol Nro. 5.

založený z příležitosti shromáždění venkovského školního učitelstva v okrese Vsetínském dne 30. srpna 1849.

Přítomní nížeapsaní.

Pojednání.

1. Kterak by se nejrychleji pomoci mohlo, aby ta při každé škole předepsaná štěpnice (t. j. zahradní školka) pro všeobecný prospěch uvedena byla ?

ad 1. Na tuto otázku odpověděl Kašpar Vojáček, učitel vsetínský, uváděje ty překážky, které by zvelebení štěpařství v cestě stály.

K zrušení těch překážek předkládá, by se vyšší ouřadové požádali, by tito na obce, na politické ouřady a na učitelstvo strany založení takových štěpnic naléhali.

Prozatím se ale uzavřelo, aby učitelstvo v zimě ve škole shromážděným dítkám na theoreticky způsob štěpařství vyučovalo, v létě ale jest-li se příležitosti raduje i prakticky vyučovalo.

Ostatní ještě uskutečnění štěpařských školek až k zavedení obecního pořádku se odloží.

2. Má-li kdo z přítomných ještě co k poznamenání a proti těmto udalostem ?

ad 2. Nižádný.

S tímto se protokol uzavřel a od všech přítomných podepsal.

(Podpisy tentokrát zase uvádím.)

Franta Jeřábek, učitel.
Ludvík Wašica, učitel v Pržně.
Jan Zapletal, učitel v Zděchově.
Franz Malota, učitel vsetínský.
2 podpisy kněží nečitelný.

Alexander Macha, školní dozorce.
František Jindruch, farář Liptálský.
Josef Jesanger, farář na Hovězi
(Podpis málo čitelný.)
Joseph Scholz, Lokal. Zděchov.
Viktorin Zlámal, Lokal. u. Hošťálkov.
Franz Čihal, kaplan z Hrozenkova.
Kašpar Vojáček, učitel vsetínský.
Václav Broš, učitel z Liptálu.
Franta Beránek, učitel Hovězský.

DR. JOS. KRATOCHVIL.

Věda a víra.

(Volné kapitoly.)

II.

Filosofická soustava takové výše, jakou zříme u sv. Augustina, přece jen nedovedla získati si ihned nepřetržitou řadu žáků a stoupenců. Není ovšem pochyby, že vliv její patrný jest v celé středověké filosofii, ale v počátcích středověké filosofie zdá se jako by se začínalo znova. Ne ovšem jako ve filosofii starověké od zevní přírody k člověku a odtud k Bohu — tedy induktivně, nýbrž naopak od nejvyšší ideje Boha k člověku a přírodě — tedy deduktivně. Cílem vědeckého snažení byla harmonie mezi vědou a vírou, soulad mezi pravdou zjevenou a pravdou zjednanou lidským rozumováním a zkoumáním. Snaha tato vedla k velkolepým „summám“, k jednotným systemům filosofickým, jež byly podkladem individuálního filosofování jednotlivých škol.

Školy klášterní i školy vysoké pěstovaly výhradně filosofii disputovaly a hádaly se o nejmenší podrobnosti velkolepé soustavy. Právem tedy nazvána filosofie středověká: „scholastika“ t. j. věda školská, školské upravení křesťanské filosofie. Školská forma, totiž předložení these, osvětlení, obhájení proti námitkám a posléze kladné dokázání, má ovšem podklad, kterého neznala ani antika ani nechápe doba dnešní: Jest to tiché rozjímání, meditace v uzavřené cele klášterní, na chodbách a zahradách klášterních a tak úplné prohloubení a proniknutí these. Proto je tak úzce spojena scholastika s mystikou, škola s kontemplací, myšlenková technika s rozjímáním.

Hned při prvých krocích středověké filosofie pozorujeme metodu, jež ovládá veškeré pozdější filosofování. Světská věda se přiřazuje nebo podřazuje theologii, hledí se sestrojiti harmonický soubor vědy světské s vědou Božskou, zladiti víra s vědou. Encyklopedii vědění tvoří sedmero svobodných umění: gramatika, rhetorika a dialektika tvoří trivium, arith-

metika, geometrie, astronomie a musika quadrivium. Filosofie vychází hlavně z dialektiky a ze studia theologického.

Hned první ze středověkých učenců a filosofů po Bedovi Podivuhodném Alkuin (nar. 735 v Iorku, učitel a rádce Karla Velikého, později opat v Toursu, zemřel 804) zaujal pevné stanovisko k problému vědy a víry. O tajemství sv. eucharistie praví totiž, že rozumem nemožno tajemství takové proniknouti, pochopí je pouze prostá víra. Lepší jest tedy víra nežli rozumování. Sedmero svobodných umění pokládá Alkuin za základ veškerého vzdělání. Jest to sedmero sloupů na nichž spočívá stavba poznání bohoslovného. Pravdy, v nich obsažené nejsou lidmi určeny, nýbrž od Boha uloženy v podstatu věcí; lidé pravdy ty odtud jen vybírají. Svobodná umění jsou ovšem pouze stupně k vrcholu vědění, k vědění o věcech božských, jež vede do života věčného.

Alcuinův spis „Dialectica“ jest pro postup filosofického bádání nepatrného významu. Jest to pouhá kompilace z děl Isidora Sevillského. Pseudo-Augustina a Boéthia. Také v otázkách dušeslovných přidrzuje se většinou názorů sv. Augustina a Cassiodora. Vedle toho v jeho spise „De animae ratione“ nalézáme četné prvky mystické, jež později přejal mystik Hugo od sv. Victora.

Nástupcem Alcuinovým na klášterní škole v Toursu byl jeho žák Fredegisus († 834). Zdravé filosofické názory svého učitele nedovedl udržeti. Ve svém spise „De nihilo et tenebris“ snaží se dokázati, že nic není pouhou negací, nýbrž něčím skutečným, zrovna jako tma. Každý pojem prý něco obsahuje, tak také zajisté pojem ničeho. Jest tedy „nic“ základní neurčitou látkou (incognita materies) všeho tělesného i duševního. Z ní jsou andělé i duše lidské.

Ve šlépějích Alcuinových kráčel Hrabanus Maurus († 856). Z četných jeho děl pro nás významné jsou „De institutione clericorum“, „De universo“, „Tractatus de anima“. Theologii dává přednost před filosofií. Sedmero svobodných umění má jen ráz apologetický. Ve svém spise „De universo“ podává pokus o synthesu veškerého tehdejšího vědění. Pokus však je hodně nezdařený a propletený mysticko-allegorickými výklady. Většina názorů Hrabanových jest však pouhá kompilace z děl dřívějších: z Augustina, Casiodora, Isidora a Alcuina.

Ze školy Alcuinovy pochází spis zvaný *Dicta Candidi de imagine Dei*. Nápis prvního pojednání přešel na celé dílo. Jako obraz boží líčí Candidus duši, sílu to, jež udržuje tělo. *Vis ineffabiliter magna* v Bohu udržuje vesmír. V dalším podává zárodky známého Anselmova ontologického důkazu jšoucnosti Boží. — Všichni tito průkopníci pozdější scholastiky, s Alcuinem v čele, kladou daleko výše poznání božské — theologii — víru, nežli poznání, rozumové — filosofii — vědu. Problém náš stejně tedy jako v počátcích křesťanské filosofie, řešen jest ve prospěch víry proti vědě, ač všude patrna jest mocná snaha po harmonii obou.

Dr. A. KUBÍČEK:

Záměry volných myslitelů.

Zprávu nemálo důležitou pro všechny přátele křesťanské mládeže přinesly v prosinci m. r. „Katechetische Blätter“, již bez zkrácení podává širšímu čtenářstvu „Katholische Kirchenzeitung“ v 1. čís. ze dne 4. ledna) pod nápisem: „Freidenkerpläne“.

Poslední totiž sjezd volnomyšlenkářů v Düsseldorfu přijal návrh: Budiž sestaven leták o 100 otázkách náboženských pro mládež a budiž mezi ní za příčinou jejího odkřesťanění co nejvíce rozšířen.

Sepsáním letáku pověřen poslanec A. Hoffmann z Berlína; než však svou práci podal, uveřejnil předseda Gustav Tschirner s drem. Willem ve spolkovém orgánu „Freidenker“ návrh zmíněných otázek za tím účelem, aby se v nich pokračovalo.

Také českému čtenářstvu podávám navržené otázky v plném znění:

1. Má-li vše začátek, kdo potom udělal Pána Boha? — Co 2. činil Bůh před stvořením světa? (M. J. Hus již odpověděl, že pletl bič na zvědavce, kteří se po tom budou tázati.) 3. Proč udělal Bůh svět? Nedostávalo se mu něčeho, dokud sám byl v nicotě? — 4. Co znamená „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi?“ Jsou země a nebe dvě hlavní části světa, jako snad podlaha a střecha? — 5. Nebylo nebe ještě jednou, a to teprv druhého dne a země jako suchá pevnina třetího dne stvořeno? — Byla země skutečně dříve než její matka, slunce a miliony stálic? — 7. Jaké bylo světlo, jež bylo před sluncem a hvězdami stvořeno? A kterak se mohlo toto světlo jako den již pravidelně střídati se tmou a nocí, než bylo slunce? — 8. Trvaly dny stvoření také po 24 hodinách, když byly omezeny tmavou nocí, večerem a ránem? — 9. Mohly již tenkrát růsti úrodné stromy, dokud slunce nebylo? — 10. Byli červi stvoření naposledy? Nežili již před rybami a ptáky, ano i před „úrodnými stromy“, jak učí přírodopis? — 11. Nevyvinuly se druhy bylin a zvířat za miliony let přirozeně jeden ze druhého? druhy vyšší z druhů nižších. — 12. Proč zakázal Bůh lidem, jísti ze stromu poznání? Neměl je spíše k tomu poháněti, aby se stali opatrnými a naučili se, co jest dobré a zlé? — 13. Proč potrestal Bůh první lidi po prvním přestoupení svého přikázání? Když ze zapovězeného ovoce jedli, přece ani ještě nevěděli, co jest „zlé“, že tutíž učinili něco „zlého“ a že neposlušnost, trest, smrt je něco „zlého.“ Neměl Bůh s tvrdým trestem počkati, až budou lidé jednati z rozumu a vědomí, podobně jako rodičové mají trpělivost s nevědomými, malými dětmi? Dítěk nevědomých netrestá přece ani zákon. — 14. Když Bůh viděl vše, co by stvořil, a našel to vše „velmi dobrým“, zda-li se vševědoucí tehdy neklamal, ano přece také zlo ve tvorstvu vězelo? — 15. Odkud přišel had? Kdo vůbec zlo stvořil? — 16. Anebo trvalo zlo vedle Boha bez jeho vůle? Byl by on pak jedinou bytostí od věčnosti, byl by všemohoucím? — 17. Mohl had mluvíti? Kterou řečí? Není to vše jako pohádka? — Skutečně svedla žena muže? A byla proto odsouzena k poddanství pod mužem a k bolestem při porodu dítek? — 19. Bylo pole, přinášející požehnání, od Boha pro člověka stíženého kletbou? — 20. Vzdělávání pole, a strašná práce v potu tváře

byla uložena muži trestem za první hřích? Nemá být práce spíše radostí a ctí, spásou a požehnáním člověčenstva? — 21. Přišla smrt na svět teprv skrze první hřích? Neumírala a nerozsápávala se zvířata již před tím, než byli lidé? — 22. Nebyli lidé na zemi daleko dříve než před 6000 lety (za doby ledové)? Nevyvíjelo se člověčenstvo ze zvířecího barbarství, až dospělo umravněnosti a kultury, tedy právě naopak než bible praví? — 23. Mluvil-li Bůh sám s prvními lidmi, zajisté přece pevně v něho věřili; proč přes to nezůstali dobrými? Tedy víra v Boha, slovo boží a dokonce sama přítomnost boží lidem nic neprospěla? — 24. Není-li nápadno, že právě ze služeb božích, z konání obětí vyšla první bratrovražda? Zda-li náboženství toho druhu (t. spojené s obětmi) v nenávisti nerozlučovalo již od počátku lidi-bratry? — 25. Proč dal Bůh Kainovi znamení, aby ho žádný nezabil? Kdo by ho měl zabít, když mimo jeho rodiče jiných lidí ještě ani nebylo? — 26. Odkud pojal Kain maželku? — 27. Jinak sobě Bůh proti neposlušným lidem nemohl pomoci, než že všechny potupou vyhladil? — 28. Chtěl-li Bůh všechny lidi vyhubiti, nemohl toho učiniti jedním rázem, místo dlouhé, rostoucí úzkosti smrtelné? Rychle a krátce ničíme přece i škodlivá zvířata? — Kterak pojal Noe do korábu ze všech druhů zvířat po dvou? Zvířata žijí přece v různých krajinách, z převážné části jsou divoká a nebezpečná. — 30. Měla všechna zvířata s pící na rok v korábu místo? — 31. Nebyly již před stavbou babylonské věže různé řeči a různí národové, na př. Egypťané, Babyloňané, kteří žili dlouho před potopou (na začátku 3. tisíciletí předkřesťanského)? — 32. Kterou řečí mluvil Bůh? Hebrejskou? — 33. Když Bůh navštívil Abrahama, uzavřel s ním i s jeho potomky úmluvu „věčnou.“ Nebyl to omyl, když přece „nová úmluva“ skrze Krista nahradila starou, s Abrahamem učiněnou? — 34. Bůh mluvil a ukázal se dle Starého zákona přčetným lidem; kterak může Nový zákon tvrditi „Boha nikdo neviděl“? — 35. Proč pokoušel Bůh Abrahama, zdali bude svého syna jediného obětovati? Vševědoucí to zajisté již před tím věděl? — 36. Nebyl rozkaz, aby Abraham vlastní rukou usmrtil Isáka, velikou a nemyslitelnou trýzní pro Abrahama i Isáka? — 37. Proč dal Bůh přednost Jakubovi před Esauem? Jakob podvedl přece svého bratra; ano s pomocí matky ošidil i svého starého, slepého otce? — 38. Je pravdivo, že Josef ze snů předpovídal veliké věci? Máme výkladu snů věřiti? — 39. Neměli Egypťané a jiní národové zákonů již před zákonodárstvím na hoře Sinai? Od nich se Mojžíš ničemu nenaučil? — 40. Bylo správné, když Bůh Israelitům často poručil, aby obyvatele Kanaanu mečem vyhubili? Nenáležela-li těmto obyvatelům země a města v ní po právu? — 41. Mohl Eliáš na ohnivém voze jeti do nebe? — 42. Mohl Jonáš za živa býti rybou pohlcen a od ní po třech dnech opět živý vyvržen? — Není to pohádka jako o červenohlávce a vlku? — 43. Mohla se hvězda mudrců od východu zastaviti právě nad jistým domem? Hvězdy jsou přece příliš vysoko, než abychom tak mohly mluvit. — 44. Neutekli rodiče Ježíšovi z Betléma do Egypta? Kterak mohli dítě po šesti nedělích obětovati ve chrámu jerusalemském? — Nedopustil se Ježíš ve 12 letech neposlušnosti proti rodičům, když jim v Jerusalemě utekl a o ně se nestaral? — 46. Když při křtu Ježíš z vody vystoupil, Duch sv. jako holubice se nad ním vznášel a hlas Boží s nebe zněl, mohly tu tyto tři zjevně rozdílné osoby býti osoba jedna? — 47. Mluvil ďábel s Ježíšem, aby ho pokoušel? — 48. Je ďábel, jsou zástupy andělů? — 49. Nezavinili smrti Ježíšovy pobožní zákonníci a fariseové? Potom přece umřel jako nepřítel kněží, ale nikoli pro naše hříchy.

— 50. Mohl Syn Boží upadnouti v takové zoufalství, že na kříži křiče: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ — 51. Mohl Ježíš sestoupiti do pekla? Kde je peklo? — 52. Mohl Ježíš na oblaku vstoupiti na nebesa? — 53. Kde je nebe, v němž posadil se po pravici Boha Otce? Neobkličuje zeměkouli nekonečný prostor? — 54. Odkud přišel Duch sv. ve způsobu ohně na učedníky? Z nekonečného prostoru? — 55. Ježíš přece nazaložil žádné církve, a žádného kněžstva, ani žádného kněžstva, ani žádné obce; nevzniklo to vše proti jeho vůli? — 56. Ježíš velebí tiché a mírumilovné; jsou křesťané více tiší než jiní lidé? — 57. Ježíš poroučí bezpráví trpěti; přikazuje, abychom se trpělivě nechali udeřiti ve tvář, nechali sobě vzítí suknicí i plášť: proč se křesťané proto vespolek žalují? — 58. Ježíš zapovídá shromáždovati poklady a mamonu sloužiti: proč přes to shromažďuje církve a množství křesťanů poklady? — 59. Ježíš praví: „Bohatec sotva přijde do nebe.“ Proč se neobávají bohatí křesťané, že přijdou do pekla? — 60. Ježíš zapovídá přísahati; proč přísahají křesťané, ano i před soudem každého donucují k zapovězené přísaze? — 61. Ježíš dí: „Milujte své nepřátele.“ Proč se křesťané v bratrské nenávisti vespolek pronásledovali, na př. katolíci a evangelíci? — 62. Již k narození Kristově pěli andělé: „Pokoj na zemi a všem lidem zalíbení!“ Proč svedli křesťané mezi sebou tolik bitev, a proč velebí ještě dnes válku jak věc krásnou? — 63. Ježíš praví: Neproklínejte, neztracujte, nesudte; proč tolik hrozí křesťané kletbou, zatracením a soudem? — 64. Ježíš vypravuje, že sám při soudu posledním řekne k těm po levici: Odejděte, zavržení, do ohně věčného! Může se k tomu odhodlati on, dobrý pastýř, který více pečuje o jedau ovci ztracenou než o 99 ostatních? — 65. Dí-li Ježíš, že „mnozí“ ubírají se širokou cestou do věčné záhuby, ale že „málo“ jest těch, kteří úzkou branou jdou do života věčného: neumřel pak zbytečně za spásu všech lidí? — 66. Přichází-li největší počet lidí do pekla, není to pro ďábla radostí největší? Nedostává se jemu tím největší kořisti z celého stvoření světa? — 67. Nebylo by Bohu proto teskniti, že vzdor své všemohoucnosti a vševědouce stvořil svět ponejvíce na záhubu a na vítězoslávu ďáblu? — 68. Jest-li Bůh láska a dobrotivý Otec všech lidí, může potom bez útrpnosti dívati se na věčné trápení největšího počtu svých dítek? Byl by toho schopen otec nebo matka na zemi? — 69. Mohl by na věčná muka pekelná největšího počtu lidí patřiti Ježíš, milující Vykupitel, aniž by plakal, jako naříkal nad zlým Jerusalemem? — 70. Mohli by svatí v nebi býti šťastni, jsou-li jejich příbuzní v pekle? — 71. Byli-li svatí jednou na zemi zvláště milosrdnými naproti lačným, nemocným, uvězněným, nenaříkali by plni soucitu tím více v nebi nad zajatci v pekle? Nepřáli by jim záchrany? Anebo jsou svatí tak necitelní, že se o zavržené lidi bratry více ani nestarají? Jsou tak sobečtí, že pamatují jenom na svou vlastní záchranu? — 72. Chtěli bychom mezi takové světce náležeti? — Mohou se svatí věčně radovati? Nenudí jich to. — 74. Nebyl by věčný život bez práce a snažení věčnou smrtí? — 75. Proč se neradují křesťané na smrt, doufají-li, že z tohoto pozemského, slzavého údolí vejdou do radostí nebeských? Proč potřebují útěchu v hodinku smrti? Neměli by spíše blahopřání přijímati k odchodu k Bohu? — 76. Kde zůstanou duše zemřelých až do z mrtvých vstání v den poslední? — 77. Odkud přišli Mojžíš a Eliáš, když se ukázali před Ježíšem a jeho učedníky? — 78. Proč učí katolíci o očistci, evangelíci nikoli? — 79. Proč učí katolíci, evangelíci, vůbec ty mnohé sekty křesťanské tak různým dogmatům a zřízením?

Přece všichni chtějí věřit v téhož Boha, Spasitele, Ducha sv. a v totéž slovo Boží. — 80. Netřeba-li tu, bychom sami napřed uvažovali, kdo má nejvíce pravdu? Lze-li slepě na to spoléhati, že jsme náhodou zrovna ve víře pravé pokřtěni? — 81. Lze-li potom katolíkům, evangelikům, ale také Indům, Mohamedánům a j. vůbec přičítati, že své náboženství tak neb onak přijali? — 82. Nepraví každé náboženství na víře založené, že jest náboženstvím pravdivým a nejlepším? Všechna přece nemohou míti pravdu. — 83. Mohou býti lidé proto odsouzeni do pekla, poněvadž skrze své rodiče a okolí přijali víru nepravdivou? Byl by trest ten spravedlivý? — 84. Nebyli pohané a nevěrci, kteří byli dobrými lidmi a nebe spíše zasloužili než věřící zločinec, který před smrtí činí pokání a dostává odpuštění hříchů? — 85. Proč nezní 10 přikázání v katechismu právě tak jako v bibli? Dovoleno-li nejdůležitější slovo boží tak libovolně měniti? — 86. Lze-li opravdu milovati Boha, jehož nevidíme (1. Jan 4, 20). — 87. Můžeme Boha milovati, když se ho máme báti? Bojíme se rodičů, které milujeme? Není-li vážnost a úcta od bázně zcela odlišná? — 88. Máme rodiče hlavně proto ctíti, aby nám dobře bylo a abychom dlouho žili, t. j. hlavně pro svůj vlastní prospěch? Nemá nemocné dítě, i když záhy zemře, svých rodičů dvojnásobně milovati, poněvadž je tak pracně ošetřují? — 89. Nebylo by lépe, aby se lhaní vůbec zapovědělo, a nikoliv pouze křivé svědectví? — 90. Jest manželka, služebník, služka bližního právě tak jeho majetkem, jako jeho dům i dobytek? A jest dům věci nejpotřebnější, poněvadž se v přikázáních uvádí na prvním místě mezi věcmi, jichž žádati nemáme? — 91. Přechetným lidem Bůh přece nedal ani domu, ani dvora, ani pole, ani dobytka, aniž co jiného, jakož Luther při prvním článku vykládá? — 93. Není rodičům starati se o náš oděv, obuv, pokrm a nápoj? Nehynou děti hladem, když se jim od rodičů a ostatních lidí ničeho nedostane? — 93. Ochraňuje Bůh děti proti všemu nebezpečí? A přece přichází jich tolik k úrazu, nedává-li na něho nikdo pozor. — 94. Neuhnilo-li by na nás pohromu, kdybychom o budoucí den pečovati nechtěli a kdybychom jako ptáci a lilie nechtěli ani síti, ani pracovati, ani se starati? — 95. Svědčí skutečnost o pravdě a správnosti příslibení, že modlitba bude vyslyšena — „proste, a bude vám dáno“? — 96. Není hrozným učení, mám-li dle slov Lutherových již jako dítě nazývati sebe „zavrženým“ hříšníkem? A potom má býti křesťanská víra tak krásná a potěšitelná? — 97. Jsem tak zlý a bídný, že ani z vlastního rozumu a svou silou nemohu spasné ruky Vykupitelovy dosíci? Jest lidské myšlení a snažení od mládí zlým? Jsou všichni lidé hříšníky od přirozenosti? — 98. Neprokazují mi rodiče, kteří jsou mi lidmi nejbližšími, tisícera dobrodiní, aniž by z toho jaký prospěch měli, aniž by při tom pamatovali na Boha a na sebe? — 99. Neraduji se často já sám nad dobrem; nemám dobré myšlenky, city a nekonám rád něco dobrého? Není to vše pravdivo anebo je to vše bez ceny? — 100. Neříkají často rodiče: „Jsi dobrým způsobným dítětem“? Nemilují a nelíbají mne a nenapomáhá mi to vše co nejvíce, abych se stal dobrým? Nesmýšlejí rodiče se mnou lépe, než katechismus? —

Převážná část uvedených otázek prozrazuje čirou neznalost pravd náboženských a bible, některá pak netýkají se nás katolíků, nýbrž spíše evangeliků. Otázky ony jsou však vážným dokladem, že nepřátelům křesťanství nic není dosti špatno, jen když víra a náboženství mohou tím býti v srdci lidském podryty.

Doufám, že jsem překladem oněch otázek posloužil všem přátelům mládeže křesťanské.

FR. MLÉČKA.

Pěstění charakteru pomocí katechese.

Dnešní doba je bohata na vzdělání zevnější, ale chuda na vzdělání nitra. Věda a technika vytvořily nám život pěkný a příjemný, a přece tíží nás život více než kdy prve. Jak často pozorujeme při velkém napjetí sil na venek úplný nezdár v konfliktech duševních. Celé technické vzdělání nedovede totiž nahraditi kultury nitra. Všechna práce a pokrok ducha lidského neskytá jisté a pevné ochrany proti disharmonii v životě.

I moderní škola — dítě své doby — trpí tímto přeceňováním vnějších hodnot. Klade jednostranně důraz na vzdělání ducha a zanedbává vzdělání vůle. Naše osnovy — ani náboženství nevyjímajíc — kladou velké požadavky na rozum, ponechávají však málo nebo vůbec nic času na pěstění vůle. A přece má jen to trvalou cenu pro život, co získají děti pro vůli; neboť vědění vymizí a klesne zpravidla pod prah vědomí. Technika a metoda vyučovací docílily velkých výsledků. To nedá se upřít — a my to s díkem uznáváme, neboť i vyučování náboženství tím získává. Než veškeren tento pokrok nevyváží pěstění a tvorbu charakteru. Vzdělání ducha může dokonce i býti nebezpečným, neslouží-li zároveň pěstění vůle a svědomí. Tato záliba pro vzdělání rozumové dá se vysvětliti: vyučovati je snadnější než vychovávat. Učitelé třeba ne jen něco uměti, vychovatel musí též něčím býti — totiž charakterem; jen tehdy dovede vypěstiti charakter. A tento hlavní a nejpřednější úkol výchovy moderní škola nerozluštila. Nemáme charakterů! Na to se naříká všeobecně. A nejen my kněží a všichni křesťanští vychovatelé si na to stěžují, i soudcovi a lékaři hudou stejnou písničku!

Co je charakter? Otažme se božského Učitele. Jak definuje Kristus Pán charakter? Jako vždy učí názorně. Vzpomeňme jen na onen nádherný výrok o sv. Janu. „Co jste přišli vidět? Třtinu, větrem se klátící?“ Nikoliv, Jan není žádný zbabělec, který by se bojácně klonil jako třtina na větru. On je mužem, pevným a nezdolným; on je mužem činu, mužem, který i velkým tohoto světa otevřeně řekne pravdu — on je charakterem! Nebo, co jste vyšli vidět? Člověka v měkkém rouchu? Nikoliv, Jan není žádný změkčilec, nýbrž muž pokání — charakter!

Dobré, pevné zásady míti a dle nich neuprosně jednati: to je charakter. Člověk bez charakteru klátí se jako korouhvička na všechny strany; nechává se cizími názory a vlivy určovati a ovládati. Jest nestálý jako motýl, který s květiny na květinu poletuje. Neví sám co chce, nebo nemá síly, aby svou vůli prosadil. Dvě věci vyznačují charakter: Jednota a stálost, — ideální cíl a ustavičná snaha za tímto cílem. To ovšem vyžaduje vážné práce. Naše přirozené vlohy, náklonosti, vášně, náruživosti a zvyky protiví se našemu lepšímu já. Přichází k vnitřnímu boji. A zde musí vůle svá královská práva uhájiti a vzdorující své poddané pevnou rukou zkrátiti, zorganizovati a všechny protivy ve vyšší harmonii urovnati. Neboť charakter je harmonie duše.

Než pojem charakteru není ještě úplný. Jako křesťanští vychovatelé toužíme nejen po mravním, nýbrž i po náboženském charakteru.

A tu nám víra skýtá ty nejjistější praktické zásady pro charakter. Zásady, které leskem a tvrdostí rovnají se démantu! To dokazuje zkušenost 19. století. A na který ideální cíl poukazuje nám víra? Miluj Boha nade všecko a bližního jako sebe! Buď celým křesťanem: to je vrchol křesťanského charakteru.

Je-li charakter výsledkem vážné a trvalé práce, pak ovšem dítě nemá ještě charakteru. Chybí mu pevné zásady. Proto kloní se sem a tam a hoví svým choutkám nebo nanejvýš jistým pravidlům chytrosti. Než, charakter dá se vypěstít. Srdce dětské je mramor. „Podoba jest již v mramoru“, praví Michelangelo, „třeba ji jen vytesati“. Vlohy ku charakteru jsou již v dítěti, jen že musí býti napřed vypěstěny. Katecheta má býti tím umělcem, který tu charakterní podobu v dítěti má dovednou rukou vytvořiti. A právě mládí jest k tomu dobou nejpříhodnější. Tehdy je organismus duše měkký jako vosk, který všechny dojmy přijímá. Förster praví ve svém díle: „Schule und Charakter“: „Mládí je plno živých mravních námětů, jen že je všecko ještě neurovnáno a bez konsekvence; zmužilost a zbabělost, ukrutnost a soucit, přichylnost a samolibost sídlí beze všeho odporu vedle sebe“.

A tato tvorba charakteru vyžaduje ovšem dlouholeté, neúporné práce. A právě v onom věku, kdy mladík tak rád se domnívá, že je již hotovým charakterem, v letech tělesného vývoje, třeba obezřetné ruky pěstitele charakteru. Tenkrát je uvnitř vše v pohybu, nic stálého. Veliký přítel mládeže a paedagog Don Bosco líčí případně toto stáří: „Chlapec a — bohužel — později i mladík nedovede, uchvácen rychlými dojmy, ani důsledně mysliti ani jednati; jemu chybí zdravý rozum lidský, takt, míra, jedním slovem: praktická životní moudrost. Pořádek a způsob nesmí se u něho hledati. Všecko pomate a přeháže, v úsudku i v jednání. Překvapuje stále náhlými nápady a neobyčejnými skoky myšlenek. Včera bil se pln nadšení za nějakou pravdu, zítra tvrdí s tímtež nezdolným přesvědčením pravý opak. Jeho rozum, zahalený slabostí vůle, nedovoluje mu vážně a samostatně mysliti. Své úsudky přejímá od jiných nebo od zevnějších dojmů, a sdílí je jen proto, že jeho obrazotvornost zaslepují nebo jeho citům lichotí. Stejně snadně však dovede se jich zřící později; buďto že mu již nevyhovují, nebo že jiné více omamující theorie pohnuly jeho těkavým duchem. Příliš málo uschopněný, aby na dně duše své čisti dovedl, zná jen její povrch, to jest přechodné pohnutí mysli . . . Ne že by byl špatným člověkem, ale on nezná jiného zákona než svůj rozmar. . . Náhllost a nestálost jsou základní tahy jeho povahy.“¹⁾

Jak možno charakter vytvořiti? Především třeba položit solidní základ. Charakter vyžaduje pevných zásad. Tyto zásady, příkazy a zákazy musí dítě nejprve poznati. Pak musí býti uschopněno použití jich v jednotlivých případech praktického života. Tímto způsobem má si poněkud vytvořiti jasné, pevné a cvikem vyzkoušené svědomí. Nezdolně semknutými a posvěcenými stávají se tyto zásady teprve pomocí náboženství. Proto musí dítěti poskytnuta býti nejdříve dostatečná míra náboženských vědomostí. Jaký výtěžný vliv mají náboženské pravdy na vůli, toho svědky jsou nám velcí svatí mučedníci. A my sami vidíme v rozjímání, jaká tajemná, nebeská

¹⁾ Don Bosco, zakladatel Salesianů.

síla vychází z věčných pravd náboženských. Připomínám jen na Boží spravedlnost a milosrdenství, na lásku a utrpení Krista Pána, na nebe a peklo. V životě dětském můžeme tuto zázračnou sílu nejednou nápadným způsobem pozorovati.

A proto zprostředkujme dětem důkladné náboženské vědomosti. Tyto jsou zrovna prstí, z níž vyrůstá charakter pod hřejivými paprsky milosti Boží.

Vzdělání rozumu jest důležitým činitelem v celé výchově mládeže. Než nesmíme jeho význam přeceňovati; neboť vlastní jeho poslání jest a zůstane: tvorbě charakteru jen napomáhati. Vědění jest majákem, který lodi ukazuje cestu, ale na břeh ji nepřivede. Mezi inteligencí a charakterem je málo souvislosti. Bez pěstění svědomí a vůle stává se rozum, jak případně poznamenává Förster, jen zlodějskou lucernou, která napomáhá vášním hledati cestu k jejich ukojení. A již Aristoteles řekl: Čím více člověk jen rozumově je vzdělán, tím spíše zvrhne se na nejdivějšího ze všech tvorů.

Mnohem důležitější než náboženské vědomosti jest ve výchově charakteru vůle dítěte. Avšak vychovatel nemůže na vůli dítěte přímo působiti, neboť vůle jest svobodna. Jenom oklikami může se dostat k vůli dítěte.

Cesty pak, které vedou do království vůle, jsou city a z nich se vyvíjející pudy. Tyto zprostředkují zrovna vychovateli audienci v srdci dítěte. Pudy jsou buď smyslné nebo nízké, vyvěrají-li z živě proudících pramenů smyslných citů. Sem patří na př. hlad a žízeň, pud pohlavní, pud sebezachování. Pudy jsou duševní neb vyšší, vycházejí-li z duševních pocitů. Takové pocity a pudy pozorujeme již u malých dětí. Tyto vystávají samy od sebe a nevědomě. Ale i když dítě sebevědomě jedná, mají velký vliv na vůli: nutí ke skutku. Jedny srovnávají se se zákony mravními a se svědomím: pak usnadňují chtění, protože pud a vůle na těchže kolejkách se pohybují a k cíli tíhnou. Jiné neharmonují se svědomím: proto jeví se jako brzdiči vůle, aspoň pro život mravní. A pak přichází ke konfliktu mezi pudem a chtěním.

A na tyto city a pudy může vychovatel svým vlivem působiti. Ty, které vůli brzdí, má seslabiti, ty, které vůli podporují, má sesílit. A čím více a lépe dovede, pomocí přiměřených obrazů a motivů a zejména pomocí své osobnosti na tyto city a pudy působiti, tím více se mu podaří, vůli dítěte řídit. Biskup Keppler píše ve svém nejnovějším díle: *homiletische Gedanken und Ratschläge*: „čemu se máme z kázání naučiti, týká se nejen rozumu, nýbrž celého člověka. Jeho poslání začíná v rozumu, ale končí ve vůli, a jeho nepostrádatelným prostředkem je cit“.

A totéž platí o katechesi.

Vůle však musí též jisté pevnosti a jistoty nabýti. Jinak dítě od „chtění“ nepokročí: chce a přece nechce. A proto musí ku výchově vůle jako doplňující moment přistoupení též cvik nebo zvyk. Bez výcviku vůle není charakter možný. Übung macht den Meister!

To platí o dovednosti, o umění, o učení — *repetitio mater studiorum*. Stejně pak platí to o vůli. Čím častěji vůle prosadí svou, tím více sesílí. Moderní psycholog Payot praví: „Tak jako myšlení pozůstává ze vzpomínek v paměti nakupených, tak zase naše činnost z účinných zvyklostí. Nic se

v duševním životě neztratí. Příroda je úzkostlivě přísný knihvedoucí. Naše na pohled nejbezvýznamnější činy vytvoří v nás, když je opakujeme, za týden, měsíc, za rok ohromný kapitál, který v organické paměti zůstane zaznačený v podobě nevyplenitelných zvyklostí Bez výcviku pevných zvyků je výchova vůle nemožnou; bez nich museli bychom vždy znovu začínati“.

Nyní můžeme přejíti k otázce: Jak může a má katecheska tvořiti charakter“. Zde třeba se zmíniti o metodě.

Katecheska má dítěti především zjednati jisté množství náboženských pravd a mravních zásad. Bez určité zásoby náboženských vědomostí není charakter možný. Než vědění samo nevypěstilo ještě žádného charakteru. Náboženské vědomosti ukazují dítěti jen cestu, kterou se má bráti. Lidé rozumní ještě nejsou charaktery! A víme všichni ze zkušenosti, že ne vždycky jsou ony děti nejhodnější, které v náboženství nejvíce umějí. Hlavní úkol je ve výchově vůle. Cestu k vůli již známe. Jedná se jen to: Jak můžeme na city a pudy v dítěti nejlépe působiti?

Stará katechetická škola obyčejně otázky katechismu přečetla nebo řekla, pak pojem za pojem vysvětlovala a ovšem také objasňovala. Do výkladu zařadily se jisté motivy, aby se jimi vzbudily patřičné pocity a tak působilo se na vůli. Ovšem tato vede k porozumění náboženských pravd. Ale jinak jest to příkré a obtížně stoupání do kopce, které děti unaví a působí jim dlouhou chvíli. Takové vyučování nevzbudí v dětech chut a lásku, ale spíše odpor. To však je nepaedagogické a třeba se toho za každou cenu vyvarovati. Děti ovšem nemohou ještě rozlišovati mezi náboženstvím a náboženským vyučováním; proto nechut k vyučování může velmi snadno přejíti též na náboženství samo. Již sv. Jeroným praví: „Učení nemá býti dítěti prací otrockou, nýbrž radostí, nemá platiti pro ně „musíš“, nýbrž „chci“. Jiný, daleko důležitější úkol katechesky — vliv na city a jimi na vůli — to považovala starší metoda více méně za věc vedlejší.

Novější směr — jehož zastánci jsou hlavně ve Vidni — dovede oceniti význam citů a vůle. Tento směr volí pro jednotlivé pojmy každé otázky katechismu vlastní samostatný názor; tedy, kolik pojmů, tolik názorů. Tím vyhovuje se první zásadě katechesky a má též vlastní sílu působiti na vůli. Výsledků však ponejvíce se nedopravuje. A proč? Volím-li pro každou katechesi celou řadu obrazů — snad 4—5 názorů — pak musí přirozeně býti kratičké. Musí se rychle za sebou střídati a tak se navzájem jich účinek zahlazuje. Nezůstanou v duši. City nepřijdou buď vůbec k uplatnění nebo jen velmi slabě. Naše duše podobá se harfé, na níž mnoho strun napjato. Nestací však rychle nějaký akkord uhoditi, aby se pocity vzbudily a pohnuly; teprve delší hrou duše se rozehřeje. Probouzejí se pocity a vyvolají rozhodnutí vůle.

Metoda paedagogická kráčí jinou cestou. Napřed ponechává otázky katechismu úplně stranou. Jen pojmy nové učebné jednotky si sestaví a hledá pro ně vhodný příklad. Středem katechese je vypravování onoho příkladu. Bývá buď z biblického dějepisu nebo církevního, ze života svatých nebo vůbec z církevního života.

Pro nižší stupeň hodí se jen docela krátké vypravování, neboť malí žáci delších příběhů nechápou i nezapamatují si jich. Často místo příběhu

užije se obrazu nebo nějaké události ze života dětského. Děti mají novou pravdu nebo mravní zásadu zrovna ztělesněnou před sebou viděti. Proto ukáží jim vzor. Vypravování nesmí ale býti načrtnuto, sice zůstane bez účinku; ono musí psychologicky býti rozděleno. Katecheta má dítěti umožniti, aby se do vypravování vžilo; dítě má v něm obsažené pravdy samo uvnitř prožívat. Tak stane se katecheska živou. Vystávají pocity; pud nápodobení, který u dětí tak silně je vyvinut, se ozve; dítě je nadšeno pro vzor: a tak otevírá se cesta k nebi. — Než theorie je theorie. Proto některé příklady.

Přední zásadou křesťanského charakteru musí býti: Bůh nade všechno! Katecheska má dětskému rozumu především objasniti obsah těchto slov; ale zároveň má rozdmýchat v srdci dítěte onen svatý oheň lásky k Bohu. Řeknu tedy svým katechumenům napřed onu otázku katechismu a pak vysvětlím jednotlivé pojmy? To by znamenalo dávat dětem kamení místo chleba. Ukáží jim raději zářivý příklad, vzor lásky k Bohu — na př. svatého Pavla. Budu jim vykládati o missijních cestách apoštola národů, o jeho utrpení a obětech a bojích, jak to sám líčí v druhém listě ke Korintským: „Od Židů pětkrát čtyřiceti ran bez jedné jsem trpěl. Třikrát jsem byl od Římanů metlami mrskán, jednou jsem byl kamenován, třikrát jsem na moři tonul, den a noc na hlubokosti mořské jsem byl, na cestách často v nebezpečnostvích na řekách, v nebezpečnostvích od lotrů, v nebezpečnostvích od svého národa, v nebezpečnostvích od pohanů, v nebezpečnostvích v městě, v nebezpečnostvích na poušti, v nebezpečnostvích mezi falešnými bratřími; v práci a v bděních mnohých, ve hladu a v žízni, postech mnohých, v zimě a v nahotě; kromě toho, každodenní mé zaměstnání, péče o všechny církve“. Na konec zavedu děti v duchu do Říma a ukáží jim konečný obraz tohoto krásného života: Sv. Pavel přijímá korunu mučennickou.

Takové zajímavé líčení nenechá srdce dětí chladným. Ony budou cítiti se sv. apoštolem budou se mu obdivovati. Nyní nejen rozumějí, co je láska k Bohu, nýbrž i zároveň položena je do jejího mladistvého srdce jiskra zápalná. Pro dívčí školy chodí se ještě lépe umučení svaté Perpetuy. Zavedu děti v duchu na pobřeží Afriky. Mladá matka leží tam v žaláři. Na jejím klíně malé, nemocné děťátko. Jenom slovo a byla by na svobodě. Než, tím slovem zapřela by svoji víru. I přichází do žaláře její vlastní matka, pak starý otec a zapřisáhá dceru: „Měj slitování nad mými šedinami, měj slitování se svým otcem, zachraň se k vůli svému děcku!“ Na to klesne na kolena a pláče a vzlyká jako dítě. Následujícího dne stojí Perpetua před soudcem. I tento ji zapřisáhá při lásce k otci a vlastnímu děcku, aby odpadla od víry křesťanské. Na to na všechno ale odpovídá Perpetua: „Jsem křesťankou!“ Hrdinsky vstupuje do arény a je vydána na pospas divoké zvěři. Její věrnost nekolísá ani na okamžik. Konečně přistupuje kat a zasadí světici smrtelnou ránu.

Proveďme krátce psychologickou analysu řečeného. Jest to úchvatné drama, které děti v nitru prožívají. Ony pozorují onen boj mezi láskou k dítěti a matce a mezi láskou k Bohu. Láska k Bohu přemůže všechno a zvítězí. Tento pohled do tajů vnitřního života někoho druhého jest pro děti nanejvýše zajímavým. Dojme-li je celý děj? Hrobové ticho a napjatá pozornost, sem tam stěží utajený vzlykot nebo kradmo setřená slza naznačují dosti jasně, jak city jejich se vzedmuly jako vlny bouří zmítaného moře. Nyní kuj železo dokud je žhavé. Srdce jsou rozehřáta a měkka a proto též povolna. Jako

hrnčič hlínu, tak může nyní katecheta duše dle svého úmyslu zformovati. Nyní využítkuje příležitosti a vyvolá předsevzetí vůle. Možná ovšem, že ta předsevzetí nebudou mít trvání a právě jako ty city, brzy se rozplynou a zmizí. Ale dojmy snad zase vynoří v hodině nebezpečí a vnitřní hlas bude varovně volati: Nečiň toho! zůstaň věrným! Bůh nad všechno! Každá taková myšlenka bude novým kamenem pro zbudování charakteru.

Jiná zásada: **B u ě m i l o s r d n ý!** Krásný to květ křesťanské lásky k bližnímu. Mám dětem čistě rozumově vykládati skutky milosrdenství? Tím cit jejich neprobudím a vůli jejich nepohnu, aby samy byly milosrdnými. Neboť rozuměti a konati, to jsou dvě úplně rozdílné věci. Ukážu tedy dětem milosrdnou lásku na živém obraze. Zajdeme společně na hrad Wartburg. Sta chudáků naplní hradní dvůr. Uprostřed nich sv. Alžběta. Plnýma rukama rozdává milodary a osladí každý dárek přívětivým a útrpným slovem. Doprovázíme světici do chýš chudáků, pozorujeme ji u lože nemocných a umírajících, jako matku v kruhu chudobných a opuštěných dětí. Takové výjevy zaryjí se hluboko a nesmazatelně do srdcí dítek. Zde netřeba dlouho a pracně vůli zpracovávati; pouhý pohled na ztělesněné milosrdí vyvolá v mladistvých srdcích soucit a bude k nim volati: „Jdi a učiň podobně!“

Svěť neděli! O tom nemohu na vyšším stupni mnoho nového pověděti. Děti vlastně znají svou povinnost z praxe křesťanského života. A přece bych tuto katechesku nerad opomenul! Tato nesmí tedy příliš dbáti na učivo, jako spíše musí míti na zřeteli cit a vůli. Neboť právě u tohoto přikázání musí se osvědčiti dobrá vůle. Jak nejlépe dojdou svého cíle? V duchu zajdeme do katakomb. Jest to za slavnostního ticha nočního. Všecko vůkol ještě klidně spí, jen obec křesťanská již je pohromadě ke službám Božím. I my se jich zúčastníme a budeme pozorně sledovati slavení svatých tajemství. Slyšíme povzbuzující slova biskupova a vidíme křesťany přistupovati ke stolu Páně. Nebeské štěstí září každému z oka: „Žiju, ale ne já, nýbrž Kristus žije ve mně.“ Když to vše živými barvami vylíčím, pak mám ten mladý, tak snadno vznětlivý lid ve své moci. Co děje se zatím v dětské duši? Obdiv náboženské horlivosti oněch křesťanů reků, úžas nad jejich plamenou láskou k Bohu, lítost a zahanbení nad vlastní chladností a nevěrností. Pak vrhnu jako nějakou pochodň ještě několik otázek svědomí, a děti budou hořeti. Dobrá, předsevzetí budou uzrávat: Chci býti jiným! Ani neděle beze mše sv.! Příští neděli, dle možnosti, půjdu i k sv. přijímání. Cíle jest dosaženo.

Ještě poslední příklad! **B u ě c e l ý m k ř e s ť a n e m!** Jako prostředek k tomu udává katechismus Lindenův tři krásné návody:

1. Rád se modlí, pilně poslouchej slovo Boží a často přijímej sv. svátosti.
2. Ustavičně sebe zapírej a umrtvuj.
3. Svě denní práce konej ve stavu milosti, svědomitě a s dobrým úmyslem.

Zajisté že možno na to krásné napomenutí navázati. Než verba movent, exempla trahunt. Proto volím raději cestu druhou. Jako ideální vzor ukazují dětem sv. Aloise. Jak použil sv. Alois zmíněných prostředků? Jak se stal

celým křesťanem? Tím nabudou abstraktní slova katechismu realní ceny, ba zrovna oživnou. Děti pak mají pro všechno, co žije a se vyvíjí, největší zájem. Život vyvolá v nich zase život. V duši vynoří se přesvědčení: Když to mohl sv. Alois, proč bych já to nemohl? I já chci státi se celým křesťanem! A toto „já chci“, chtěli jsme docílit.

Toť jen malé ukázky. Dokazují, jak příklady a vzory ze života celé nitro dětí obživne. Celá spousta pocitů se ozve: radost a bolest, lítost a oškli-vost, útěcha a zármutek, láska a touha. A jako z poupat květy se vyvinou, tak vyvstávají z pocitů předsevzetí vůle, uzrávají zásady života, rodí se skutky.

Dosud byla řeč jen o vlastní katechesce. Pojednání o pěstění charakteru nesmí nevěšmouti si k a t e c h e s k y b i b l i c k é. Musíme si jí tím více vážiti, čím více předčí předešlou svým významem pro tvorbu charakteru. Katecheska z katechismu musí své vzory charakteru teprve hledati, kateche-skou biblickou jsou již dány.

B o h a t ý n a c h a r a k t e r y j e S t a r ý Z á k o n ! Uvedu jen ně-
která jména: Abraham, Josef, Jakob, Mojžíš, David; k tomu ty vznešené
postavy proroků, jako Eliáš, Eliseus, Isaiáš a Jeremiáš, Ezechiel a Daniel;
rekové jako Eleazar a Makkabejští; šlechtivé postavy žen, jako Judita, Su-
sana, Esther. Již samo vypravování o nich uchvátí děti. Ovšem musí býti
toto vypravování bezvadné a v pěknou formu slovnou oděno, přednost,
kterou u většiny biblických příběhů nelze chváliti.

Často slýchati dnes návrh, aby se příběhy Starého Zákona omezily na míru nejmenší, a práce aby se soustředila na Zákon Nový. Hlavní důvod je ovšem nedostatek času. Než s požadavkem tímto těžko souhlasiti; tím bychom se oloupili o zrovna výtečný prostředek pro mravní pěstění charakteru.

Hned na začátku Nového Zákona setkáváme se s charakterem, který sám Kristus Pán za vzor staví: Jan Křtitel. O Alžbětě, Matce Boží, apoštolech chci se jen krátce zmíniti. Avšak, jako slunce všechny hvězdy svým leskem převyšuje, tak i ideální postavu Bohočlověka Ježíše Krista. V jeho osobě nacházíme takovou plnost celých charakterních vlastností, že On sám říci mohl: „Příklad dal jsem vám! Učte se ode mně!“ Ovšem jsou tahy jeho charakteru v jednotlivých příkladech roztroušeny i jeho planoucí touha po úctě Boží, jeho vše překonávající láska, jeho nevyrovnatelná tichost, pokora a trpělivost. Při zaokrouhlování vyučování na stupni nejvyšším mělo by se vše shrnouti a o Kristu Pánu vytvořiti obraz charakterní, který ve své ojedinělé kráse a nezdolné síle nesmazatelný vliv by zanechal v duši dítěte.

Má-li však biblické vyučování působiti na vývin charakteru, pak musí také m e t h o d i c k y s p r á v n ě býti p o d á n o. Několik námětů chci zde podati.

Způsob jakého až dosud se všeobecně užívalo a jaký biblickými komentáři se doporučoval, z vypravování beze všeho vyvoditi nauky a zásady a na život je uvést, je chybným. Taková metoda nebude se zamlouvati ani dospělým, kteří mají již zralý úsudek. Při pěstění charakteru jedná se o to, aby zásady byly získány a pro život upotřebeny. Učitel tedy musí

dítěti poskytnouti možnost, aby ony duševní výjevy, v nichž se zásady uplatňují, na biblických osobách pozorovalo a je prožívalo. Takovýto proces nestává se ale náhle, nýbrž postupuje jen pomalu a poznenáhlu. Vždyť dětem chybí ještě nutná zkušenost ve vnitřním životě.

Tuto zkušenost u nich předpokládati a proto hned z děje vyvozovati a duševní pochod analyzovati, je velkou psychologickou chybou. Tak nemohou zásady vniknouti do srdce, přejíti v maso a krev; postrádají tak své síly charakter tvořící. Proto třeba psychologického postupu při biblickém dějepisu. Pak ovšem může bible býti zrovna vysokou školou pro pěstění charakteru.

K tomu ovšem třeba času. Květinka vyvinuje se též pozvolna ze seménka. Při dvou hodinách náboženství v týdnu nemožno tuto psychologickou práci provést. Proto třeba vybrati nejdůležitější děje a tyto pak nikoliv cursoricky, nýbrž důkladně methodicky probírat.

Výborným prostředkem ku pěstění charakteru u dětí je častější sv. přijímání. Toto sice nespadá do udaného thematicu, ale přece je s ním v nejužším spojení. Dle nových osnov bude první povinností katechesky, pěstěti paedagogiku eucharistickou!

Vždyť nejsvětější svátost musí se státi katechetovi sluncem, jehož paprsky zasáhnou skoro do každé katechesky i na stupni nejnižším, a to za tím účelem, aby děti co nedřív nabyly posily v eucharistickém chlebě, který je zajisté s to, aby živil a vyrůstatí dal charakterům nejpevnějším!

Dekrety sv. Otce Pia X. o časném a častém sv. přijímání, pak-li se ujmou a bude-li možno je provést, přinesou veliký užitek. Svět počítá ovšem při své výchovné práci jen na lidské umění a paedagogickou zručnost, pro nadpřirozené prostředky, které plynou z eucharistického Srdce Páně, nemá porozumění. My však, křesťanští vychovatelé dovedeme oceniti, co to znamená když dítě častějším sv. přijímáním přijde do nejužšího styku s božským Učitelem. Jeho výchovná práce pokračuje pak klidně a skrytě ve svatyni duše. On nepotřebuje slov; jeho živný dech probudí spící síly vůle u dítěte tajemným způsobem.

Dítě samo cítí na sobě změnu, ale nedovede o ní mluvit. Obzvláště však bdělé oko matky s tichou radostí pozoruje vnitřní změnu dítěte. V jeho tichém chování, ano i ve zvuku hlasu, v mizení vzdoru, v radostné poslušnosti, v klidné práci bystré oko vychovatele pozoruje zjevně nenáhlé změny k lepšímu. Jest to nadpřirozený vliv a působení božského Učitele, který svou zázračnou silou působí na vůli dítěte a tak poznenáhlu v něm pevný charakter tvoří.

A konečně katecheta sám musí jako živý a zářící vzor charakteru býti dětem. Ať si katecheska své ideální vzory sebe živěji líčí ony zůstávají přece jen více nebo méně mrtvými postavami; živý vzor nahraditi nedovedou. Ne slova, ale živý příklad působí na vůli a vývoj charakteru silou nezdolnou. Celým svým životem, celou svou osobou má katecheta dětem představovati božského pastýře a božského přítele dítek; proto musí sám o to neúnavně se přičiňovati, aby Kristu Pánu se podobal. Pak děti nahlédnou, že ctnost a charakter jsou nejen možny, nýbrž že dají se též uskutečnit.

A jako slabý břečtan na mohutný dub se upíná a tak všem bouřím vzdoruje, tak budou též děti k svému katechetovi vzhlížeti a jeho příkladem se povzbuzovali.

Charakter vypěstí nejlepší charaktery. Slova sv. Isidora mají proto hluboký paedagogický význam: „Qui in erudiendis atque instituendis ad virtutem populis — vel pueris — praeerit, necesse est, ut in omnibus sanctus sit et in nullo reprehensibilis habeatur ut in omnibus semetipsum formam vivendi praebeat“.

Dr. OT. TAUBER.

O výchově eucharistické.

Pius X. předstihl a vystihl dobu. Heslem: „Vše obnoviti v Kristu“ vrací lidstvo k Srdci božskému, by v něm jako sv. Jan Miláček našlo pokoj, jehož svět dáti nemůže. Důsledkem hesla tohoto je dekret o častějším hodném sv. přijímání, jež i dětem otevřeno. Sv. Otec tedy je původcem „výchovy eucharistické“. Výchova eucharistická je nejlepším prostředkem sebevýchovy, korunou a cílem veškerého vyučování a zdrojem štěstí a požehnání pro kněze i děti. To vše vyplývá z posledního cíle žití. Cílem našim je: spojení s Ježíšem-Bohem na věčnosti. Toto spojení však musí začíti již zde a uskutečňuje se sv. přijímáním. Vrcholem, středem výchovy musí tedy býti Eucharistie, hod lásky, sv. oltární. Řádným, častějším, dobrovolným sv. přijímáním děti učí vychovávat, zušlechťovat samy sebe. Již pomýšlení: „Kdo ke mně přichází?“ povznáší a k Cíli — Bohu přivádí. Duch touží po pravdě, dobru, dokonalosti a štěstí. To vše skutečně a podstatně se nám dává v Eucharistii, která obsahuje Toho, jenž je Cesta, Pravda a Život.

Kdo chce býti kdysi s Bohem spojen, musí jemu již zde víc a více se připodobňovati a světějším stávat. Řádným sv. přijímáním, v němž přijímáme Ideál svatosti, se přetvořujeme v Krista, v Kristu žijeme. Je tedy sv. přijímání nejlepším prostředkem zbožnění a sebevýchovy. Jako slunce přezaruje hvězdy, tak výchova eucharistická přestihuje i nejlepší metody vyučovací. Třeba jen, abychom děti navedli řádně samostatně přijímat a Ježíše milovat. To vykonáme dle dvou otázek katechismu: „V čem záleží pobožnost srdce? Co máme činit po sv. přijímání?“ Názorně dle metody psychologické tomu naučíme na základě příkladů sv. Petra, Zachea, setníka, sv. Tomáše ap., dvou učeníků, sv. Máři z Magdaleny, sv. Františky římské, sv. Aloise, sv. Filipa Neri, sv. Jana Křtitele i Miláčka, sv. Stanislava, na základě liturgie prvokřestanské a ritu beránka velkonočního.

Na sjezdě v Inšpruku 1911 známý Stieglitz upozornil na výchovu eucharistickou. Eucharistií přijímají děti Přítelů dítek a nejlepšího božského Paedagoga svého; On dá jim sv. vnuknutí a požehnání. Již myšlenka: „Ježíš je v duši mé“ vzbuzuje sebeúctu, důvěru, lásku, pokoru — pilíře budovy dokonalosti. Sv. Cyprián svědčí, že ještě ve III. st. přijímali četní věřící denně. U nás Milič hlásal, že obrod nastane jen častým sv. přijímáním; je šířil

Matěj z Janova a doporučoval Štíttný. Vzory častého přijímání jsou Volta, Ampér, Ruville, Cauchy, Chataubriand, Thierson, Montalambert a j. V Porýní a v Irsku i muži častěji přistupují k stolu Páně. Na cestách svých jsem poznal na př. v Churu, Mnichově, Curychu a ve Fryburku, v Einsiedeln jak pravidelně četné dámy, studenti, muži, děti o nedělích a svátcích, ba denně sv. oltářní přijímají. Jako klasy po vánku se kloní — velcí i malí lnou na celém světě víc a více k Ježíši svátostnému. Chléb jíme denně a duši necháme hladovět po Chlebě nebeském, všecku líbeznost obsahujícím! Který katecheta se spokojí jen tím, že přednáší, je jen nádeník; který docílí u dětí dobrovolné přijímání, je paedagogem dle Srdce Paedagoga božského. Dobré je, když v každé hodině, v každé exhortě nějak o Kristu Eucharistickém se zmíníme, na Boží Tělo, na ned. družebnou, Božské Srdce, na ned. II. po Devítníku, k Velkonocím, na jméno Ježíš a jindy pak obširněji. Dobrovolně mohou jít děti k sv. přijímání v adventě, na Jméno P. Marie, na Jméno Ježíš, na den jmenin, v den úmrtí rodičů a j. V Německu chodí císař Vilém šestkrát do roka, náš císař pán každý měsíc.

Katechismus třeba doplnit, jak již učiněno v katechismu Linden-Deharbe, otázkami: „Jak často smíme přijímat Sv. oltářní? Kdo smí přijímat Sv. oltářní častěji?“ (Odpověď: Kdo si není vědom hříchu těžkého a chce sebe posvětit.) Účinky sv. přijímání dají se výborně znázornit na apoštolech, jak uvedeno v návrhu pro diecesi brněnskou. Také třeba se zmínit, že dle dekrétu Pia X. z r. 1907 smí, kdo měsíc nemocen, něco per modum potus přijat před přijímáním. Příprava k řádnému sv. přijímání je fysická (lačnost), duševní (čisté svědomí), duchovní (pobožnost). Dobrým sv. přijímáním vychováme děti pevných zásad, obětavé apoštoly. Kristus řekl: „Pojďte ke Mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, Já vás občerstvím!“ Sv. přijímání a živá víra v přítomného Ježíše stane se dítěti zdrojem radosti, poskytne mu pravou, čistou poesii života. Dítě stává se vnímavější, pozornější a nabývá rysy ušlechtilého charakteru křesťanského, a co hlavní: úplně se odevzdává Bohu. Aby první sv. přijímání zanechalo v srdci a paměti dětí trvalou stopu, je nejlepším dárkem u nás dosud knížečka: „Den milosti“. Sepsal P. J. Blokša, red. Eucharistie v Olomouci. (Krásně vázaná stojí 32 hal.) Mluva je přiměřena chápavosti dítek, modlitby vytryskly ze srdce upřímně zbožného. Knížečka může na léta vykonat moc dobrého v celé rodině prvokommunikantů. Nic není dokonalého; má i ona vady a nedostatky, které II. vydání jistě napraví. Epitheton „žebráckým“ (str. 16.) může odpadnout. Při zpytování večer zapomenuto, zda-li se dopustil hříchu v kostele. K dětem lépe mluvit přímo: upamatujte, poznáte (ne-poznáme, upamatujeme str. 21.) Neradím pokání opakovat (str. 22.), aby se děti nestaly úzkostlivými. Stačí, když vzbudí lítost při konfiteor a jinak všecku mysl obrátí na velebnou svátost. Vyzvání Ducha sv. bylo líp nechat dle katechismu. Při zrcadle zpovědním není dobře se ptát: „Neprohřešil jsem se proti I. přík., že jsem“. Pak i ve zpovědi říkají děti: že jsem, že jsem... Lépe je: „Prohřešil jsem se proti I. přík.? Pochyboval jsem dobrovolně atd. . . .?“ Při II.: „Klnul jsem? Měl jsem to ve zvyku?“ Při III.: Kolikrát jsem zanedbal mši sv. vlastní vinou? Přišel jsem pozdě vlastní vinou? Smál jsem se i při pozdvihování? Při IV.: Vzdoroval jsem rodičům? Vel. pánovi? Panu učiteli? Při V.: Chtěl jsem se mstít? Na kolika spolužácích? Vybíral jsem ptáčky? Kouřil jsem? Posmíval jsem se mrzákům?

U VI. hned se nejlíp tázat: Kolikrát za týden? U 8. neporozumí děti co je to: zlehčoval jsem jiné? Před přijímáním zapomenuto: „Tělo P. n. J. Kr. zachovej duši mou k životu věčnému“. Velmi dobré jsou povzdechy odpustkové, velkonoční „Raduj se . . .“, jež v katechismu chybí. Modlitba po „Anděl Páně“ měla by správně všude býti tisknuta takto: Milost Svou, prosíme, Pane, rač myslím našim vlítí, bychom, kteří jsme a n d ě l e m z v ě s t u j í c í m vtělení Krista, Syna Tvého poznali, Jeho umučením a křížem k slavnému vzkříšení přivedeni byli.“

Obrázky k I. sv. přijímání jsou pěknou, radostnou památkou, ale knížečka je praktičtější. Bohatší si ji mohou koupit sami, když rodiče zaprosí. Chudým ji koupíme.

Jen ten dobře vychovává, kdo učí Boha milovat. Láska přikrývá množství hříchů. Jen z lásky k Bohu může vzniknout pravé pokání, to jest upřímná lítost a stálá vůle pevně vytrvat v dobrém. Milujícím — se milosti této dostane. Láska pak může v srdci býti roznicena z živého poznání lásky Boží nesmírné k nám, která je zjevna nejvíc ve sv. přijímání, kde Bůh Sebe sám nám dává. Sv. přijímání lásku sílí a tím rodí reky víry. Můžeme přece býti rádi, že smíme Ježíše-Boha přijímat. O jak si milosti té máme vážit! Nuže, buďme sami nejen adoratory, ale vždy hodnými denního sv. přijímání a pak i děti i lid a mládež budou rádi Krista přijímat, když jim rádi svátostí očisty posloužíme a ve zpovědnici budeme očekávat.

Duch sv. ústy hlavy nejvyšší volá nás všechny pod prapor „Výchovy eucharistické“. Kristus eucharistický ať žije, vítězí, kraluje!

Vychovatelství.

První mezinárodní sjezd pro křesťanskou výchovu ve Vídni. Křesťanské učitelstvo celého světa, které je spojeno v katolicko-pedagogickém svazu světovém a 70.000 členů čítá, hodlá pořádati mezinárodní sjezd pro křesťanskou výchovu v polovici září 1912 ve Vídni. Program sjezdu neobsahuje jen časové otázky paedagogiky a didaktiky, nýbrž i práci ve výchově. Časové a sporné otázky, které ve století dítěte se vyskytují, budou na sjezdu také probírány. Psychologie dítěte, postup psychologických a didaktických pokusů ve škole, výchova ku práci, výchova tělesná, škola a učitel v péči o mládež, jednota ve výchově jsou některá temata z programu onoho sjezdu. Katolické spolky učitelské se žádají, aby zaslaly přihlášky k sjezdovým přednáškám, jež se budou konati v řeči německé, francouzské a anglické do 1. května 1912. Následovník trůnu arcivévoda František Ferdinand uznáváje důležitost sjezdu přijal protektorát kongresu.

Výchovná cena dnešní žurnalistiky. „Německé listy- aspoň denní- nepěstují mezi sebou polemiky. A když někdy přece, pak co možná šetrně a bez osobních rvavých narážek. Podívejme se však na české žurnály . . . Valná část listů přeplněna je útoky a výpady a to ponejvíce rázu osobního. Který časopis pak chce činiti v tomto řádění výjimku, prohlášen je za slabý a vrhá se na něj kde kdo! Těžko pak za takových poměrů zachovati klid! Kam povedou však tyto divoké štvance, v nichž čest, dobré jméno a vůbec vše, čeho si vážíte, dává se v šanc potupě a hanbě?! Beze všeliké sentimentality — boje ty spějí ku všeobecné demoralisaci, ke zvlčení společnosti. Upadá

vkus, upadá společenská forma, upadá tón — noviny podobají se aréně, kde bije za řevu a křiku druh druhu“. —
Nár. Pol. 2.-II. 12.

Do náboženství na dívčích školách pustil se dr. In. Arnošt Bláha, známý posud jenom tím, že nebyl potvrzen ředitelem ústavu učitelek, a vykládá v Ped. Rozhledech o tom své názory. Domnívaje se, že jde novými cestami, nepozoruje ani, že pronáší požadavky, o kterých by, kdyby ojedinělé případy méně vhodného vyučování náboženského negeneralisoval, musil jinak vědět, že se kryjí s pojmem řádné výchovy a vyučování náboženského ovšem nikoliv venkoncem. To, co pan dr. Bláha na tomto poli vyzkoumal, není pro nás ničím novým: „Cit náboženský musí se opírat o osobnost, v našem případě třeba o osobnost Kristovu — nikoliv o osobnost katechetovu“ praví. To je hluboká pravda na kterou bychom nebyli kápli, kdyby nám ji nebyl pověděl p. dr. Bláha! Takové objevy snad imponují lidem v náboženských otázkách zcela nevědomým; mezi průměrně nábožensky vzdělanými inteligenty, by se jimi slavným nestal! Ostatně nemá p. dr. B. ani práva, aby se stavěl do rozhodčí pósy nad náboženskou výchovou — on, který svým soukromým i veřejným vystupováním (viz Věstník českých profesorů!) se klasifikoval jako člověk nenáboženský.

Vážná slova. Naše doba trpí přebytkem kultury vnější a nedostatkem kultury vnitřní. A ti, kdo pracují na vítězství kultury oné, pracují jenom k úpadku. Jsou to v pravém slova smyslu — reakcionářské movitosti, vlivy zpátečnické. Neboť každé usilování, aby vrátilo se doby, kdy kult hmoty a těla stály v popředí lidských snah, znamená snahu, aby vrátilo se dávné pohanství ve svých nejhorších zjevech, zbujnění vášní, požitkářství a sobectví. Všechny nynější snahy, jež podporují pouze intelektuální vzdělání a přehlížejí potřebu vzdělání vůle a citu, znamenají zpátečnické vychování.

Proti pornografii. Staří národové trpěli a konečně zhynuli pod nemravností. Ale jejich nemravná literatura stejně raffinovaná jako naše a často ještě sprostší a surovější přítomné pro neznalost tisku a moderní techniky fotografické a litografické poměrně jen pomalu mohla se šířit. Nebezpečí pokračovalo jenom zvolna. Jinak u nás při rychlosti dokonalosti a rozšíření tisku. U všech dávno již zaniklých národů, šíření nemravné literatury bylo neklamnou známkou jich degenerace — úpadku. Je snad dnešní všeobecný zjev nemravné literatury a nahého umění známkou, že je národ kulturně na vzestupu? O tom pochybujeme. Choroba, která kultem nahoty propukává, leží rozhodně hlouběji nežli si lékaři myslí: spočívá ve všeobecném úpadku křesťanského, náboženského citění. A proto bez návratu k ideám křesťanské víry, která kulturu duše staví nad kulturu těla, která učí nás hledět na tělo s posvátnou úctou jako na chrám Boží, na přibyték Ducha svatého, nebude ozdravení. Jenom křesťanská víra chová v sobě onu vyšší sílu, která všechny vášně a pudy, dřímající v člověku, dovede ovládati a krotiti.

O výchově umělecké. Uměním zušlechťovati cit mládeže! Krásné cíle! Ale všichni hlasatelé umělecké výchovy příliš přeceňují aesthetickou výchovu a tím padají do extrému. Nelze přehlédati, že uměleckou výchovou naprosto nelze všechny stránky svědomí a charakteru, v nichž přece spočívá hlavní jádro výchovy, pěstovati a vychovávat. Typickým příkladem jednostranné výchovy umělecké, jejím hrozivým vrcholem byl římský císař Nero. Tento muž neobyčejných vloh, nesporně velmi jemného uměleckého citění byl přece jen mravní ohavou. Jeho nezřízený život a jeho krvelačnost, v níž bezcitně přetrhával i nejsvětější svazky krve, dav zavraždití svoji matku i svoji manželku, nemluvně již o smrti jeho učitele Seneky, nejlépe ukazují, jaké zrůdy může vypěstiti výchova umělecká, nekráčí-li rovnoběžně s výchovou mravní — resp. náboženskou. — U nás, hlavně ve velkých městech mladí lidé odchovaní právě uměním, uvyknuvše jednostranně aesthetickým dojmům velmi snadno upadají na požívačnou hedonistickou dráhu života a

při všem zjemnění svého vkusu vnitřně jen suroví a divočí. Tu je přece nejnázorněji viděti, že uměleckou výchovou nikterak nelze nahraditi výchovu všeobecnou a že v umělecké výchově skrývá se ještě nejedno nebezpečí.

Proti báhorkám počínají se v Německu ozývati vážné hlasy. Přičítá se jim, že činí děti nemocně bázlivým a chororobně působí na ducha dětského. Vlivu četby na děti měla by býti vůbec větší pozornost věnována. Přijali jsme v té příčině mnoho ze staršího nazírání na četbu dětí.

Vyučovatelství.

Řečtina už skoro úplně vymizela ze škol anglických; jen nejstarší university dochovávaly požadavek řečtiny u svých posluchačů. Letos však i staroslavná universita Cambridgská od něho upustila, žádajíc jen latinu a druhý jazyk buď řečtinu nebo němčinu! Zbývá už jen jediná universita Oxfordská, nejstarší a nejslavnější, která se požadavku toho přidržuje. Ale ani ta již při dodatečné zkoušce z řečtiny nežádá více, než co kandidát privátním studiem asi za měsíc si osvojití může — abecedu a hlavní tvarosloví. Střední školy proto také všechny už řečtinu vypustily z učebných osnov svých. A oxfordští kandidáti musejí tedy se zamhouřením obou očí býti zkoušeni, sic jinak universita by zůstala bez posluchačů. — Zajímavost je, že právě Angličané vynikají klassickým bádáním, edicemi ap. Bude tomu tak nyní i na dále?

Výchova tělesná.

Skaut. Sir Baden-Powel, generál z burské války založil v Anglii nové sdružení mládeže na základech vskutku krásných a dobře myšlených. — Skautem může se státi každý hoch 10 až 18letý, když se vykázal svolením rodičů a zavázal se plniti zákony skautů. Scházejí se jen občasně ve školách neb v jiných místech obyčejně u svých vůdců. Na sobotní odpoledne a neděli odcházejí do lesů a vracejí se teprve v neděli večer nebo v pondělí ráno. Zkoušky mají přísné. Hoch musí se naučiti plovati, také v šatech, vynésti druha svého na břeh, křísiti omdlelého, vykonati delší cestu a tuto popsati, orientovati se i bez kompasu, choditi dle map, přijímati zprávy dle znamení na dálku, odhadovati vzdálenosti, rozdělati oheň pouze pomocí dvou zápalek, uvařiti některé pokrmy, míti nastřádany malý obnos v bance, zhotoviti některý předmět ze dřeva neb kovu, následovati stopy a mnohé jiné. — Skautování má tedy mládež vésti k samostatnosti! Účel „skautů“ v Anglii je bezesporně vojenský; Anglie nemá všeobecné vojenské povinnosti a pomocí skautů chce si připravit mládež pro vojenský život. Upřímně řečeno jsou „skauty“ praktičtěji řízené „Knabenhorty“, proti nimž se z vážných důvodů vyslovili všichni učitelé tělocviku. — Vycházky do přírody se i u nás pěstovaly už dávno a mládež naši lze zrovna tak dobře a laciněji připravit pro cíle „skauty“ sledované, když doplníme tím, co dobrého a prospěšného u „skautů“ shledáváme, programy našich tělocvičných jednot pro dorost. Potom jsou „skauty“ pro naši mládež zbytečné.

Slovanský obzor.

Slovinci.

V předminulém roce působilo v Kraňsku na školách 465 učitelů, 533 učitelek a 380 duchovních. Dle německé výroční zprávy zemské školní rady v Lublani pozastavují se sami školní úřadové nad vážným úbytkem učitelstva a vzrůstajícím se vzrůstem učitelek. Ještě roku 1908 bylo plus učitelů 17, v roce následujícím již — 2 proti učitelkám, roku pak 1910 již dokonce bylo o 68 učitelů méně než učitelek. I na jednotřídky byly učitelky ustanoveny za správkyně škol. Bez předepsané zákonem způsobilosti vyučovalo 31 pánův a 1 dáma. Z oněch bylo 28 duchovních a 3 varhaníci. Že se nad tím liberální tisk s úsměškem pozastavoval, napadne každého. Méně však je známo, že zmínění duchovní vyučovali tam, kde vůbec „vrány dávají dobrou noc“, a kde by jinak se vůbec nebylo vyučovalo, kdyžž žádný jiný učitel se nepřihlásil. Sama zpráva praví, že působili „an entlegenen Gebirgsschulen“. Kdo může za to, že i slovinské pokrokové učitelstvo se raději uchází o místa vypsaná ve městech, ve střediskách vzdělanosti a pokroku a většího blahobytu!

Z příčin osvětlujících úbytek učitelův uvádějí liberální slovinské listy jednak vládu, která nezvyšuje učitelských platů, pak — jako všude jinde — „klerikály“, kteří prý učitelstvo chikanují, a konečně okresní školní dozorce, kteří prý vykonávají službu více „polizeimässig“. Není proto divu, že hlásník rakouského jihoslovanského učitelstva „Učiteljski Tovarisk“ volá (čís. 31. ročník LI.) v „ponižené otázce“ (Ponižno vprašanje) inspektora Gabršeke k slovu, proč chodí před inspekci na faru. Časem mění se v živé řeči obsah pojmů. Zdá se, že by mnozí páni snažně si přáli, aby každý inspektor (dozorce) byl raději „inspektus“ — pod dozorem zdola.

Řízná kritice podrobil snahy učitelstva na sjezdu učitelských abiturientů v Lublani konané (17. července min. roku) učitel Ivan Dimnik v řeči „Situace našeho stavu a cíle dorostu“. Velká většina učitelstva hledí na svoje vůdce jako na všemohoucí autority, na na něž vynesla moc, práci a čest. Na jejich ramena složila všechnu činnost, je zbožňuje a s resignací hledí vstříc své budoucnosti jen z jejich rukou. Autoritou má býti učitelstvu ne osoba jednotlivce, ale stav. Doporučil demokratismus stavovský, přinášející oběti všech pro celý stav a ne pro učitele-jednotlivce, boj proti snižovatelům vážnosti učitelské, i v učitelstvu samém více offensivy, a konečně vymáhati si uznání ne jako odborová organizace, nýbrž kulturně národní.

Sjezd abiturientův i abiturientek konán pod vlajkou pokrokovou. Nasvědčoval tomu jednak patronát, jež sjezdu ochotně poskytli předáci pokrokových organizací slovanských jako Jelenc a Gangl, jednak obsah pronesených pozdravův a referátů. Pro zvýšení učitelských platů, naprostou paritu učitelek aspoň s neženatými učiteli, pro reformu předběžného vzdělání učitelstva s nadšením horovali abiturient Jeras a abiturientka Štichova Poněkud brzy! Že klerikálové všech odstínů neušli pozornosti učitelského dorostu, ba ani sama vláda, rozumí se v té společnosti samo sebou.

Slovinská obstrukce na zemském sněmu štyrském bojovala mimo jiné za rozdělení zemské školní rady na dvě samostatné sekce: německou a slovinskou. Většina okresů školních rad jest ve Štyrsku německá. Bylo by tedy bývalo dosažení postulátu slovinského po rozdělení nejvyšší školní instance v zemi vymožeností významu dalekosáhlého, zvláště v tom případě, když by utraquistické školy, jichž počet je značný, byly podřízeny slovinské sekci zemské školní rady. Leč před očima liberálního a pokroko-

vého učitelstva slovinského nenašel požadavek slovinských poslanců milosti. To proto, že ze 13 slovinských poslanců štyrských jest 12 členů klubu strany lidové, t. j. katolické. Odtud ten strach, aby za eventuelního rozdělení nenabyli „klerikálové“ ještě více vlivu na učitelstvo.

Jak by se měla podporovati návštěva školy, v tom z vlastní zkušenosti přednášel v Nov. Štítě učitel Kelc. Radí: vycházeti co nejvlídněji vstříc rodičům dětí zanedbávajících vyučování, netrestati ani jich, ani dětí, nýbrž domlouvati jim a poučovati oboje, nestavěti se na příliš povýšené stanovisko nad venkovany, dovolovati dětem, aby na požádání rodičů při pilných pracích jim pomohli. Budou si toho vážiti a v čas, kdy prací je méně tím horlivěji budou se starati, by děti zanedbanou látku učebnou dohonili pilnou docházkou do školy. Čas od času chystal jak starým tak i dětem ve škole různé radosti a překvapení, čímž oboje získal. V poledne chudobným poskytoval zimního času ve škole teplou polévku v době letní pěstoval s dětmi hry. Polévkové ústavy doporučují i naše okresní rady školní na začátku zimy. Na mnohých místech však „chudákům“ byla polévka — ač velmi chutná — špatnou, takže rodiče ji nazvali špinou. Také občas se jí mnoha dětem již nedostalo, poněvadž — ji snědli jiní. Nechybělo mezi aspiranty ani přání, by místo talíře polévky dostali raději peníze na čokoládu neb cigarety!

Pro okres kočovský jmenován inspektorem, c. k. učitel z Idrije Novák. Není pokrokářem a proto jeho jmenování přijato s projevy nevole. Vypravuje se, že prý za svou funkci požadoval pouze 800 K, kdežto provisorní inspektor Simon žádal 1900 K a jistý pokrokový kandidát inspektorství by se byl spokojil obnosem 1700 K. Za zprávu tuto však — ač ji uveřejnil — přece nechce vzíti „Učitelští Tovariš“ zodpovědnosti.

Na zemském ústavě učitelek v Mariboru štyrském zavedena letošim rokem slovinština jako povinný učebný učebný předmět.

Konkurs pro místa osmi školních lékařů vypsán začátkem škol. r. v Terstě. Každému z nich přiděleno asi 3000 školních dětí k případnému ošetřování.

Jednota sv. Cyrilla a Methoda vydržuje v Terstě tři soukromé národní školy slovinské s 25 učitelskými osobami.

Na VIII. zemské konferenci učit. štyrského přijat návrh, aby se účastníkům letoší konference vzhledem na drahotu zvýšily diety na 10 K za den a 3 K za nocleh, zavedla plná osmiletá školní docházka, snížil počet žáků pro třídu, zavedly povinné „Pflichtfortbildungskurse“, zvýšilo vědecké i praktické vzdělání učitelstva a upravily učitelstvu platy dle čtyř nejnižších platebních tříd státního úřednictva.

„Slomšekův svaz“ katolického učitelstva slovinského čítá přes 300 členů a počíná si velmi čile. Ukázalo se to na okresní konferenci učitelské v Lublani, kde kandidáti katol. učitelstva pro volbu do stálého odboru zůstali jen 20 hlasy v menšině. U nás se podobné kandidatury ještě nemůžeme odvážiti.

Charvati a Bulhaři.

Z nařízení bánova poukázány charvatskému učitelstvu počínajíc červencem minulým drahotní požadavky u výši 10% základního platu ročního.

Jak oznamuje časopis „Preporod“ byli pozváni rodiče neb zástupcové školních dětí v Záhřebě, by správám škol podali přesné informace o svých neb jim svěřených dětech, jich vlastnostech, přestálých chorobách, náklonnostech a vadách a vůbec všem, co by mohlo učitelům poskytnouti správného názoru o jednotlivých dětech a usnadnilo jim pak učebný a výchovný úkol. Rovněž požádána zemská vláda, aby příležitostně učinila stejné opatření v celé zemi.

V názorech na úpravu učitel'ských platů v Charvatsku není jednoty. V různých časopisech pronikají na venek různá přání. Tak ku př. mají míti učitelky plat o 200 K menší než učitelé, učitelé záhřebští zase přejí si míti zvláštní platební třídu. Poslední 2 kvinquenálky požadují se po 300 K, žádá se snížení služební doby na 35 roků. Různí se též mínění o oprávněnosti „školních odborů“ přijímati do služby učitele. Venkovští učitelé touží na to, že mají míti učitelé ve městech služné vyšší; udávají za důvod, že oni sami z města vše možné musejí kupovati, do měst svoje děti posílají do škol vyšších a tak nepřímou na vyšší plat svým kolegům přispívají. Požívají jen výhod venkova: zdravého vzduchu, bláta, nedostatku společnosti a zábavy. Ženatí učitelé netají se přáním, aby lépe byli placeni nežli svobodní, učitelky zase nechutí k nemodernímu nucenému celibátu. Též akademická studia dle jiných akademické vzdělání hýbe hladinou denních učitel'ských přání. Není shody v otázce varhanické. Jsou, kdož varhanictví pro učitele reklamují jako nemalý zdroj vedlejších příjmů, těžce nesou ustanovení samostatného varhaníka (jako v Šišljavici) a zase druzí je odmítají, ale též ochotné učitele varhaníky zrazují, přemlouvají.

Učitel charvatský Bokur byl promován minulého roku na doktora filosofie v Zurichu. Za hlavní předměty zvolil si systematickou pedagogiku, psychologii a dějiny pedagogie.

Dle nového zákona školního v Bosně jest návštěva školy povinná ale jen pro děti, jichž rodiče nebydlí dále než 4 km od školní budovy.

Učitel'ský ústav v Záhřebu absolvovalo 20 kandidátů, v Petrinji 11, v Oseku 7 v celku 38. Než někteří z nich místo škoie věnovali se službě u pošty a jinde, kde jim kyne rychlejší postup a větší příjmy. Z 1674 učitelů ubylo úmrtím, pensionováním a j. v minulém roce 60; nedostává se tedy učitel'stva ani v Charvatsku.

Soukromé školy spolku „Julian“, kterých byla celá řada v Charvatsku zřizena pro zřizence drah uherských, množí se neustále. Účel jejich je čistě nemorální: odnárodňovati již útlé děti závislých lidí a získavati je pro Maďary. Žel i mnozí nezávislí dávají se zlákatí a posílají do nich charvatské děti. Učitel'stvo škol těchto jest placeno výborně, budovy staví se s možným pohodlím a nákladem jen, aby lákaly. Jméno mají velmi případné svému úkolu. Byl Julian, bratranec Konstantinův křesťanem, ale stal se odpadlíkem Apostat a renegat — par nobile fratrum! Jeden zapírá Otce, druhý matku.

Bulhaři. V Sofii konala o prázdninách svůj VI. kongres organizace učitelů socialistů. Čítá na 1000 členů. V uplynulém roce rozhodila mezi lid přes 13.000 brošur a skoro na 3 tisíce kalendářů prodala. Na stávkový fond dělnictvu přispěla obn. 1023 dinarů. Jak možno poznati, bída tyto vychovatele sotva v náruč socialismu vehnala!

Rusíni a Rusové.

Na školy soukromé různého typu věnovali Rusíni v Haliči v minulém roce daleko přes půl milionu korun. Udržovali si 2 soukromé školy obecné ve Lvově, 1 školu měšťanskou pro děvčata, 2 dívčí gymnasia, 1 dívčí lyceum 3 ústavy učitel'ské a 6 gymnasií chlapeckých. Obětavost Rusínů jde do krajnosti.

Vzdělání dalšímu v učitel'stvu rusínském slouží následující listy: v Haliči „Učitel“, „Prapor“, a „Ukrajinský učitel“, v Bukovině „Kameňari“ a v Rusku „Světlo“, pro učitel'stvo škol středních pak „Naše škola“. Jest to pro učitel'stvo 30milionového národa ukrajinského sice velmi málo, ale jsou zatím spokojeni i tím. XXIV. ročník „Učitele“ oznamuje, že nechce býti orgánem ani strany ani třídy, nýbrž orgánem rusínského národa, a bude působiti pro harmonii školy a rodiny a výchovu lidu. K tomu cíli přináší i přílohu populárně vědeckou „Nauka“ vždy po třech měsících.

Těžce nese učitelstvo rusínské, že na sjezdě pro reformu vzdělání učitelského konaném ve Vídni, nebylo mezi 300 účastníky ani jediného Rusína a že ani mluvčí učitelských organizací rakouských neměli přístupu. V „Učiteli“ přidává se Ivan Juščinšin ku tužbám v učitelských organizacích občas pronášeným, by učitelstvu dostalo se vzdělání universitního. Jest to projev jasnější než dosud známý o vzdělání akademickém t. j. na učitelských akademiích. Článek končí upřímným přiznáním, jehož u nás nebývá zvykem pronášeti: „Dobudeme sobě vzdělání universitního ale s ním musí nastati konec naší materialní nouze a duševní závislosti.“ Žel, že i mezi Rusíny jsou učitelé příliš důvěřivi a hledají opory jen u těch stran, které vládnou slovy. Kdyby se jen sliby odstraňovala nouze a zvyšovaly platy, pak by muselo učitelstvo býti dnes nejbohatším stavem lidské společnosti.

Minulého roku ke konci svolal zemský výkonný výbor národního učitelstva do Lvova demonstrační veřejnou schůzi ve prospěch nejrychlejšího provedení úpravy platové a služební pragmatiky. Po vzoru jiných zemí nechce se učitelstvo haličské spokojiti drahotními příplatky ani úpravou částečnou, nýbrž žádá definitivní úpravu svých platů ve výši čtyř nejnižších tříd platebních u státních úředníků. Ve svolání psalo se neobyčejně ostře: „Kostky jsou vrženy! . . . My dodáváme společnosti svou práci, zdraví a život, proto musí nám ona dáti chléb. Nebude-li chtíti, pak si ho dovedeme vzíti sami.“

Rusové. Jistý boháč v Kyjevě věnoval v minulém roce na zřízení „školního musea“ půl mil. rublů. Aby tak významný ústav — pro Rusko nový — mohl býti řádně vypraven, poslal kurator profesora realky Dobrovolskiho na studijní cesty po Evropě. Ve Vratislavi upozorněn byl kustodem školního musea Dobrovolski na vzorné školní museum v Záhřebě, o němž pak referoval s vybranou chválou.

V carství ruském zřízeno v uplynulém roce 21 gymnasií, 19 realek, 6 učitelských seminářů a 161 škol měšťanských. Do té doby obnášel počet škol vysokých 28, středních 1362 a nižších různé kategorie 62.862. Studujících na vysokých školách bylo 41.000, na středních 414.319 a na nižší okrouhle 2 miliony dětí. Tak rád svět si dobírá „temné“ Rusko pro nedostatek škol, že však bohatý Nev. York na obrovské množství dětí má povážlivě málo škol a musel zavést vyučování polodenní, sotva obdivovatelé svobody americké u nás pokárají.

Z P R Á V Y.

Sdružení českých profesorů katolických bude míti co nejdříve svou ustavující valnou hromadu. Stanovy jsou hotovy a čekají pouze na schválení. Ze stanov nejdůležitějším bodem jest účel spolku, jenž charakterisován je těmito slovy: Účelem spolku jest hájiti a podporovati veškeré zájmy středních a jim podobných škol s právem veřejnosti, jakož i zájmy všech učitelských osob, působících na těchto školách, zvláště však hájiti světový názor křesťanský ve výchově a v životě veřejném. . . Účelů svých domáhá se „Sdružení“ těmito způsoby: a) zřizuje odbory; b) pořádá sjezdy, na nichž členové rokují o věcech školských a stavovských; c) koná schůze veřejné s přednáškami o thematech z oboru školství a výchovy vůbec, o otázkách náboženských vědeckých, národnostních, občanských, hospodářských, průmyslových, obchodních, sociálních a jiných kulturních i časových; d) podává petice a pamětní spisy úřadům a sborům zákonodárným; e) vydává spisy, časopisy, publikace, školní knihy, přednášky a pod.; f) pořádá přednášky pro studentstvo, koncerty, divadla, výlety, exkurse a cesty studijní;

g) používá všech zákonem dovolených prostředků, přispívajících k povznesení školy a křesťanské výchovy a mravnosti, jakož i k zajištění přiměřené existence svých členů, jejich občanských práv a společenské vážnosti. — Že do „Sdružení“ přihlašují se professoři právě nejsvědomitější a vskutku vynikající, dokazuje fakt, že mezi přihlašenými jest dobrých 70 procent doktorů filosofie nebo theologie a že mnozí z nich jsou dobře známi svou činností vědeckou a kulturní. Můžeme doufati, že „Sdružení českých profesorů katol.“ bude vskutku sdružením vynikajících pracovníků vědeckých a elity duševní.

Hnutí katolické intelligence jest název pozoruhodného článku ve „Studentské Hlídce“. Autor článku soudí, úplně právem, že spolek katol. profesorů jest nutnou reakcí proti duchu dnešní doby. Reakce ta jest internacionální. Třídění intelligence na theistickou a atheistickou se rýsuje čím dále tím více ve všech kulturních státech. Sjednocené intelligence již není. Náboženství se nedá přehlasovati. Reakce podobného směru jeví se i ve vědě. Zjev novoidealismu, neovitalismu, nové směry paedagogické, psychologické, nové pokusy v psychotherapii jsou zrovna tak reakčními. Je to zjev, jenž se stává moderním, novým vystřízlivěním po ztrátách času. „Neznačí směr katol. profesorů novou éru? Není to počátek osvobozování z ustrnulosti a poddanství realistickeho?“ Podepisujeme rádi a těšíme se, že máme již ve studentstvu tak bystré hlavy pozorovací a kritické.

Zvláštní třídy pro děti nedoslýchavé mají v Berlíně a Charlottenburgu. Podobně hodlají zaříditi zvláštní školy pro dívky s vadami sluchovými ve Vratislavě a Hamburku.

Mezinárodní sjezdy. V květnu (12.—14.) bude v Římě IV. mezinárodní kongres výchovy tělesné. Jednotlivé body programu jsou: 1. Organizace tělesné výchovy se stanoviska přizpůsobení k službě vojenské; 2. metody racionálního vychování tělesného na školách obecných, středních i vysokých; 3. význam sportu ve výchově tělesné; 4. tělesná výchova dítek; 5. gymnastika odchovávací a sborový zpěv ve škole; 6. školy na zdravém vzduchu. — V srpnu bude mezinárodní kongres učitelů kreslení v Drážďanech. — Zamýšlí se také II. mezinárodní kongres vychování mravního.

Eclaireurs nazývají se družiny mládeže zřizované ve Francii podle vzoru anglických Boy-Scouts a německého „Jung-Deutschland“. Účelem má býti vojenská příprava, tělesné vzpružení a mravní povznesení. Jejich odznakem jsou písmena R F, jež mají značiti: (R) réflexion, robuste, rapide; (F) franc, fidele, fier. Do organizace přijímá se mládež od 11 do 19 let.

Knihovna „Vychovatelských Listů“ bude zajisté postupem času sbírka nejlepších prací paedagogických a kulturních vůbec. Spolupracovníci hlásí se hojně, a to s pracemi velmi cennými a časovými.

(Z A S L Á N O.)

České veřejnosti!

Chceme-li se vzdáti Slovenska?

Zápal náš snadno se vznítí, ale snadno též hasne. Několikrát už vzrostl zájem pro Slovensko do utěšené výše, ale brzy opět poklesl. Než musíme si býti vědomi toho, že nechceme-li se vzdáti Slovenska, máme povinnost je znáti, je milovati, pro ně pracovati. Chválíme krásu Slovenska, jeho písní, kroje, domácího průmyslu, jazyka, zvykův a obyčejů atd. A beze znalosti poměrů slovenských není pravé, čínorodé, vytrvalé lásky. Jest pak nejmenší obětí, kterou Čech může přinéstí Slovensku, snaží-li se poznati kraj a lid slovenský. Moravsko-slezská Beseda podnikla záslužný čin, že se postarala o knihu, která

jest přímo jakýmsi naučným slovníkem o Slovensku, „SLOVENSKOU ČÍTANKU.“ Přední ozdoby naší university a literatury, přední mužové Slovenska spojili se tu, za redakce Fr. Bílého, aby slohem poutavým, obecně přístupným, zprostředkovali všestranné poznání minulosti i přítomnosti slovenské. Ke knize pak připojena i výborná příručka cestopisná po Tatrách a po Slovensku s mapami, slovníčkem atd. Hojnost pěkných ilustrací zdobí knihu. Slovenská čítanka právě vydána knižně. I pokládáme za svou povinnost upozorniti na tuto knihu trvalé ceny, jako pokládáme za svou povinnost každého vzdělance českého, aby ji poznal, v ní pilně čítal, ač-li mu Slovensko není dým. Proto obracíme se k české veřejnosti. Jsme přesvědčeni, že náš krok schválí a že přispěje k tomu, aby bylo co nejvíce dosaženo krásného účelu této knihy. Doporučíme ji co nejvřeleji i všem knihovnám, školám, obcím i jednotlivcům, majícím srdce pro Slovensko. Jest na skladě u všech knihkupcův. Aby se umožnil odbyť co nejhojnější, Moravsko-slezská Beseda se dohodla s nakladatelem p. Em. Šolcem v Karlíně, že určená cena této nádherně vypravené knihy stanovena co nejnižší na K 8.—, v pův. vazbě 10 40 K při 42 tiskových arších, 78 ilustracích s velikým pohledem na Tatry a mapami Tater i Slovenska.

Ústřední výbor československé jednoty v Praze:

Ing. J. Rotnagl,
starosta.

Stan. Klíma,
jednatel.

Moravsko-slezská Beseda:

Prof. J. Honl,
předseda,

PhC. M. Tesař,
jednatel.

LITERATURA.

Frant. Čáda, Ot. Kádner, J. Tůma a Ot. Wagner: František Drtina. K padesátým narozeninám. V Praze 1911. Cena K 1.40.

Malá oslavná knížka, ale není bez zajímavosti. Píše se tu o Drtinovi v Dědictví Komenského o jeho názorech paedagogických, o Drtinovi jako historiku filosofie, o školské politice a činnosti Drtinově na poli výchovy lidové. Část první jest kratičkými dějinami Dědictví Komenského, kde právě zásluhou Drtinovou rozvinul se nejčilejší život vědecký i organizační. Drtina převzal redakci „Paedagogických Rozhledů“ roku 1906 a povznesl je na výši moderní vychovatelské revue. Podobně ujal se šťastně „Knihovny paedagogických klasiků“, jež v poslední letech přinesla knihy velmi cenné.

Drtinovy názory paedagogické charakterisují dva podstatné rysy: vědeckost a časovost. Všecky své výklady opírá o filosofii, filosoficky konstruuje základní schema svých teorií, filosoficky zdůvodňuje i jich praktický dosah. Také časovost má svůj důvod v individualitě Drtinově. Věnoval vždy pozornost otázkám nejaktuálnějším, snažil se o reformu školy současné. Nejvýznačnější je tu dílko „Ideály výchovy“ (1900) a práce o školství cizím.

Čádův článek o Drtinovi jako historiku filosofie je z celé knižky nejvýznačnější. Ukazuje tam, kde nutno hledati těžiště vědecké činnosti prof. Drtiny. Již habilitační spis Drtinův „Třídění jevů duševních v řecké filosofii“ (1890) ukázal sílu ducha Drtinova. Čáda také klade tento spis Drtinův nejvýše a podrobně jej rozebírá. V „České Mysli“

uveřejňoval Drtina „Rozhledy po dějinách filosofie“, též fakticky jsou vlastně Úvodem do dějin filosofie, zvláště filosofie starověké. Největší spis Drtinův „Myšlenkový vývoj evropského lidstva“ (1902) shrnuje hlavní názory Drtinovy a obsahuje zajímavý náskok dějin filosofie pro širší vrstvy. Přednášky v této knize přednesl Drtinovi tak zv. „Universitní extensi“, vedle celé řady jiných populárních přednášek. A tato Drtinova činnost na poli lidové výchovy jest jistě stejně významná, jako jeho činnost vědecká. — Drtina vidí vrchol vývoje lidstva v humanismu, zvroucněném a prohloubeném křesťanstvím. Jest ovšem křesťanství Drtinovo zbarveno hodně citově a pantheisticky, ale ukazuje přece jen na náboženský sklon české duše, ukazuje, jaký jest rozdíl mezi pravými zástupci vědy, kteří hledají pravdu vážně a mezi volnomyšlenkáři, od kterých jest Drtina jistě vzdálenější než od nás.

Z novější literatury paedagogické. Z české literatury paedagogické promluvili jsme v předešlém čísle o „Dějninách paedagogiky“ prof. Kádnera. Z jiných prací novějších uvádíme prozatím G. A. Lindnera „Paedagogika na základě nauky o vývoji“ a Kubálkův překlad Layovy „Experimentální paedagogiky“, o nichž odborné posudky uveřejníme později. — V italské sbírce „Biblioteca dei pedagogisti ed educatori antichi e moderni“ vyšly v poslední době dvě velmi cenné knihy: překlad Komenského „Didattica Magna“, který veškerou kritikou uvítán co nejvřeleji a kniha Nicola Terzaghiho „L'educazione presso i Greci“. Kniha Terzaghiho jest dobrý příspěvek k dějinám paedagogiky. Jsou tu četné citáty vynikajících vědeckých filosofů-paedagogů, srovnané dle dob a států řeckých. V jiné sbírce nazvané „Biblioteca di Filosofia e Pedagogia“ vyšla nedávno práce mladého filosofa Giovanni Calò „Fatti e problemi del mondo educativo“. Je to sbírka essays, z nichž patrný je sklon k herbartismu. Nejjasněji vidíme vliv Herbartovské filosofie v prvních třech essays, kde autor stanoví a definuje pojem výchovy. Z nejzajímavějších problémů, jimiž se Calò zabývá, jmenují: la pedagogia sociale, i modi e limiti dell'azione educativa sullo sviluppo psichico, l'educazione religiosa e la famiglia. Výchově náboženské přičítá autor velký význam. Vidí v ní nejdůležitější prostředek k povznesení duševnímu i mravnímu, dítě přichází tu k ideám novým, k názoru na svět a život, který tím, co mu mohou poskytnouti zkušenost a věda (... abituandolo a una visione del mondo e della vita che non si fermi a ciò che possono dargli l'esperieza e la scienza). — Z francouzské literatury paedagogické zmiňuji se o knize Parisota a Martina „Les postulats de la pédagogie“, jež přináší leckteré nové myšlenky. Obširnější zprávy o paedagogice francouzské ponecháváme si pro některé číslo pozdější. — Z německé literatury uvádím prozatím: „Pädagogik“ od Fr. Paulsena; „Aktuelle pädagogische Reformfragen“ napsal G. Budde. Všele mohu doporučit čtvrté vydání knihy Ludvika Habricha: „Pädagogische Psychologie“. Nejzajímavější kapitoly o psychologii dítěte a ochraně dětí vyšly jako zvláštní brošurka pod názvem „Pädagogisches Neuland“. Po stránce filosofické velmi pozoruhodná kniha jest G. F. Lippse „Weltanschauung und Bildungsideal“. Dosti objektivně psána jest dvousvazková encyklopedie „Grosse Denker“. Zvláště pěkná je tu charakteristika filosofa Nietzsche sv. Augustina a sv. Tomáše Aquinského stejně jako kapitoly o Předsokratovcích a soudobých proudech filosofických z péra Windelbandova. — Zprávy o novější paedagogické literatuře anglické a národů slovanských podáme později.

Z literatury náboženské. V předešlém ročníku „Vychovatelských Listů“ upozornil V. Lankaš v článku „Vlastnosti křesťanského vychovatele“ na význam náboženské literatury pro dobrého učitele. A netřeba zajisté o tomto předmětu šířit slova. Význam spisů čistě náboženských čili asketických jest v dnešní atheismem a požitkářstvím

strávené době vskutku nedocenitelný! A na nedostatek takové četby ani u nás naříkati si nemůžeme. Bylo by si ovšem přáti, aby náboženských spisů bylo více a vybranější, ale přece jen leccos dobrého již máme. Upozorňuji tu z novějších věcí na překrásné knihy vydané nákladem revue „Meditací“: „Výkřiky sv. Teresie“ v překladu Jar. Durycha Silesiův „Poutník Cherubinský“ v mistrném básnickém převodě Dr. Al. Langa, „Kniha poutníková“ J. Jörgensena v překladu Dra K. Vrátného. Také sborník „Studium“ vydal pěkný překlad z Eusebia Jeronýma „Životy svatých“. Člen T. J. P. Jos. Rybák vydal nedávno u Prombergra knihu „Křesťanská askese ve světle pravdy“, kde vymezuje křesťanskou askesi jako boj víry proti duchu světa. — Mnoho v tomto směru koná také „Duchovní knihovna“, vydávaná nákladem Benediktinské knihtiskárny v Brně. Z posledních čísel připomínám spis kardinála Manninga „Láska Ježíšova ke kajícím“ v překladu Fr. Mlčocha a Al. Koudelky. — Bohatá ovšem, jako i v jiných oborech, jest v oboru četby duchovní literatura německá. Připomenu jen několik významných děl z nejnovější doby. Známý asketický spisovatel z řádu Tov. Jež. Moritz Meschler napsal novou perlu prosté sice, ale hluboké askese „Drei Grundlehren des geistlichen Lebens“. Tři věci jsou mu hlavními: modlitba, sebezpřekonání, láska k Spasiteli. — Poučná stejně pro kněze jako laiky jest kniha Fr. X. Recka „Das Missale als Betrachtungsbuch“. — Pro rodinné čtení určena jest kniha „Das Vater Unser im Geiste der ältesten Kirchenväter in Bild und Wort“. — Po stránce filosofické, náboženské i umělecké význačné jest dílo Walthera Lehmana „Heinrich Seuses deutsche Schriften“. Úvod i komentář jest velmi pečlivě sestaven. Populárnější vydání německých mystiků nalezneme v knize Wilhema Oehla „Deutsche Mystiker“; Do češtiny nedávno přeložena byla výborná kniha biskupa Viléma z Kepplerů „Radost více!“, veliká to modlitba za radostný život a vyzvání k radosti v Duchu svatém. Kéž podobné překlady vyskytly by se častěji v naší literatuře. Každá taková kniha jsou právě duchovní hody pro nás, kteří jsme nuceni býti se, bojovati a trpěti v dnešní materialistické době.

Z časopisů. Je zjevem potěšitelným, že otázkami výchovnými a paedagogickými zabírají se i časopisy neodborné. Neníť zajisté výchova jediné věci revuí školských, nýbrž jest i zájmem všenárodním. Na prvním místě tu stojí ovšem z našich listů „Hlídká“ Dra. Pavla Vychodila, jež v každém čísle přináší několik zajímavých a svižně psaných noticek o školství. — Také letoší a již poslední ročník revue „Meditace“ přinesl velmi pěknou studii Dra Hrachovského „Förstrový myšlenky o individualismu a autoritě“, jež v mnohých věcech podává nejlepší direktivu. — Leckteré studie literární a filosofické v „Novém Obzoru“, který v mnohých věcech podává Fr. Dohnal, mají značnou cenu výchovnou. — „Věstník českých professorů“, který mimochodem řečeno ve své části stavovské klesl na úroveň „Učitelského Věstníku“ nebo jiných socialistických plátků, přináší v části paedagogické velmi cennou studii prof. Dra Čády „O psychologii žáka“, o které po dokončení obsírněji na tomto místě pojednáme. Týž autor má také v „České Mysli“ neobyčejně zajímavou studii „Psychologie výpovědi“, kde ukazuje, jak málo dokonalé a spolehlivé jsou výpovědi, zvláště žactva, jde-li o detaily, jak snadno se podléhá sugestivnosti dotazů, jak vůbec poměrně málo dovedeme i my dospělí pozorovati a o pozorovaném vypovídati.

XVIII. Dějepis v zeměpise informují čtenáře o vztahu zeměvědy k vědám přírodním a historickým, z něhož prýští požadavek přirozené koncentrace reálného učiva. Závěrem jest kapitola XX. Vyučování pod širým nebem, vycházky, jimiž uvádí se škola se životem ve spojení, jež by hovělo přirozené duševní povaze dítěte. Spisovatel oceňuje význam vycházek pro zeměpisnou učbu a podává bohatý seznam zjevů, jež lze na vycházkách pozorovati. Na vypracovaném příkladě ukazuje, jak lze zužítkovati společné vycházky k zeměpisným účelům.

Každá kapitola III. dílu jest opět jako v dílech předešlých provázena hojnými odkazy na literaturu domácí i cizí, německou, význačnou francouzskou, anglickou, italskou a ruskou, takže snaživému učitelstvu, zvláště mladšímu, otvírají se tu daleké perspektivy po vysoce zajímavé, geografii vědecké i školské.

O. Fiala. **Kreslení ve škole obecné.** V komisi má knihkupectví Josefa Rašina v Praze VII. Učitelská jednota „Komenský“ na Královských Vinohradech pořádala kurs moderního kreslení řízený ředitelem měšťanské školy Oskarem Fialou. Krásné proslovy skutečného umělce prodchnuty láskou ku kreslení uchvacovaly posluchače a proto vydána výše jmenovaná brožura, aby účinná slova nezapadla v zapomenutí. Autor uvažuje dnešní stav školy obecné, uznává, že není možno dospěti k ideálu volného kreslení, ale ukazuje co v daných poměrech ve škole plně různých individuuit bez potřebných pomůcek učebních a z nedostatku kreslicích potřeb provésti se dá. Obsah brožury pěkně vypravené rozdělen jest v několik kapitol, z nich prvá a poslední plná jest lásky k předmětu dosud málo pochopenému a povzbuzující k prohloubení studia umění, nutné to podmínky umělecké výchovy. V kapitole II.—VII. methodicky rozebírají se různé způsoby kresby vhodné hlavně pro střední stupeň školy obecné, kde pracuje se jistě velmi nesnadno a často s malým výsledkem. Zvláště cennou a přístupnou jest kapitola o plošné výzdobě, neboť ukazuje, jak možno pěstovati a povzbuzovati samostatnost žáků. Také osnova pro školu obecnou pěkně rozvržená usnadní práci těm, kteří soustavně pracovati míní k povznesení tohoto vyučovacího předmětu. Přílehlavé a četné ilustrace buď schematické, nebo kopie skutečných výkresů žáků zvyšují hodnotu této pěkné publikace. Učitelská jednota „Komenský“ na Král. Vinohradech ukázala vydáním brožury, že jde učitelstvu o povznesení učby školní a zaslouhuje uznání. Cena brožury K 1.20 jest nepatrná a umožní hojné rozšíření mezi učitelstvem.

Boušek V. J. K. **Z českých hradů, zámkův a krajin.** Sbírká předloh ku kreslení pro školu a dům. Nákladem zemského ústředního spolku jednot učitelských v král. Českém. V komisi knihkupectví Josefa Rašina v Praze VII. Znamenité číslo Bouškovo dospělo ku svému dokončení. Poslední sešit přináší 14 kreseb F. Liebschera a 2 kresby autorovy. Z pěkných kreseb dlužno uvésti zejména: Bránu hradu Loketského, Zbytky hradu Tachova, Sklep na Točnici, Hrad Radyně, Talmberk, Sokolov a autorovu velmi pěknou perokresbu Kozí Hrádek v poslední jeho úpravě po provedení restaurace a konečně tušovanou skizzu provedenou na šedém papíře s bílými světlými Hrad Karlštejn. Celkem tedy obsahuje dílo toto 158 kreseb nejpřednějších českých mistrů kresby, provedených různými způsoby kresby od nejlehčích až do nejtěžších. Celek mimo výkladů technických doplněn jest i technickým přehledem a seznamem umělců i spisovatelů, o nichž jest v díle zmínka. Jako zvláště cenný doplněk jest k dílu připojen kulturně historický výklad vztahující se ku všem místům v předlohách uvedeným. Připojením tohoto výkladu nabyla sbírka Bouškova ceny i jako pomůcka ku vyučování země i dějepisnému. Nakladatelství vydalo i celoplátěné vkusné desky s původní kresbou autorovou na spodní desce upravené ku sklopování. Cena díla

v sešitech jest dosud subskripční 9 K místo 12 K, v deskách 11 K 50 h místo 15 K. Dodáme-li, že jsou vydány i vkusné rámečky pro vyvěšování jednotlivých listů tak upravené, že jest možno zavěšovati je na výšku i šířku a že tyto rámečky nátěru světle žlutého, neb černého sklem jsou opatřeny a stojí kus pouze 1 K 30 h (deset kusů najednou odebraných 12 K) můžeme prohlásiti, že není účelnější a levnější pomůcky pro naše školy. Za 20 K 50 h opatří si škola předlohy ku kreslení, obrazy zeměpisné a skvělou výzdobu učeben neb chodeb školních. Není tedy ani jinak možno, než dílo toto jak kreslířům, tak i školám co nejvřeleji doporučiti.

Ed. Weichet: **Biologické náčrty k přírodopisnému vyučování.** Nákladem zemského ústředního spolku jednot učitelských v král. Českém. V komisi má knihkupectví Josef Rašín v Praze VII. Cena K 3.80. Metoda vyučování přírodopisného jest jinou, než-li bývala. Jest biologickou. Biologie jest nauka o životě vůbec a v nejširším toho slova smyslu pojímá biologie všecka odvětví vědy, jež zabývají se vyšetřováním veškerých processů životních, jak u člověka, tak u zvířete i u rostliny. A spis Weichetův nepomáhá výborně žáků i učitelů při vyučování přírodopisném, vede žáka, aby samostatně pozoroval, zkoumal, aby formálně třibil svůj úsudek. Dalším účelem vydaného právě spisu jest i snaha, aby žák vědomosti své přírodní dovedl v paměti trvale podržeti a je vždy reprodukovati. K tomu slouží 1 barevná, 65 pérem kreslených tabulek, na nichž v pravdě mistrovsky a velice případně zobrazeny jsou veškeré důležité součástky těla lidského (čítáť oddíl tělovědy 15 tabulek) vše co nutno znáti ze zoologie (na 30 tabulích) a z botaniky (na 20 tabulích).

Matiční zubní pasta Libuše

svým nynějším složením jest tak zdokonalena, že dle úsudku odborníků řadí se mezi nejlepší přípravky zubní; nahradí velmi dobře podobné cizí výrobky, které v našich domácnostech jsou :: zakořeněny. ::

Používejte a rozšiřujte ve prospěch

Matice Školské!

Prodává se v lékárnách drogueriích a voňav.obchodech po

50 haléřích

Vyrábí a zasilá Alois Mikulášek v Brně.

TISKOPISY

VŠEHO DRUHU V RYCHLÉM A MODERNÍM PROVEDENÍ A V DOBĚ NEJKRATŠÍ ZHOTOVUJE

KNIHTISKÁRNA
ROB. VESELÝ-HO
VE STRÁŽNICI.

Doporučujeme - našim rodinám **Kolínskou cikorku.**